

Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

**DE WEG NAAR ZELFSTANDIGHEID VAN NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGE
VREEMDELINGEN**

Waar een wil is, is een weg

Door Ine Nijssen

Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)

Hasselt
Academiejaar 2013- 2014

Departement Social Work
Afstudeerrichting Maatschappelijk Werk

**DE WEG NAAR ZELFSTANDIGHEID VAN NIET-BEGELEIDE MINDERJARIGE
VREEMDELINGEN**

Waar een wil is, is een weg

Door Ine Nijssen

Eindwerk aangeboden tot het bekomen
van het diploma bachelor sociaal werk
(maatschappelijk assistent)

Hasselt
Academiejaar 2013- 2014

Voorwoord

Dit eindwerk vormt het sluitstuk van mijn opleiding maatschappelijk werk. Omdat het uiteindelijke resultaat niet mogelijk was geweest zonder de hulp van een aantal mensen, wil ik hen langs deze weg hiervoor bedanken.

Allereerst wens ik graag mijn stageplaats bedanken. Het Valkenhof heeft enkele zaken mogelijk gemaakt waardoor ik een beter eindwerk heb kunnen afleveren. Dankzij hen heb ik een bezoek kunnen brengen aan Dienst Vreemdelingen Zaken en vervolgens aan Fonto Nova. Door deze bezoeken heb ik een beter inzicht gekregen in het asielproces.

Mijn stageplaats heeft me doorheen het proces gesteund en de kans gegeven om mij verder te ontwikkelen als maatschappelijk assistente.

Verder wens ik mijn stage mentor, Joris Walpot, te bedanken. Hij was er altijd om mij met raad en daad bij te staan. Altijd stond hij klaar om mij te helpen indien nodig.

Vervolgens wil ik graag mijn stage begeleidster, Jutta Verstraeten, bedanken. Daar zij mijn werk met een (opbouwend) kritisch oog verbeterd heeft, heeft dit eindwerk een hoger niveau behaald. Dankzij de vele feedback die ik kreeg van haar, heb ik veel bijgeleerd de afgelopen weken.

Daarnaast bedank ik ook Karolien Bloemen voor het nalezen van dit eindwerk. Deze steun betekent veel voor mij.

Ik dank mijn ouders voor de onvoorwaardelijke steun die ik de afgelopen weken van hen gekregen heb. Zonder deze steun had ik dit eindwerk niet kunnen realiseren.

Tot slot dank ik mijn medestagiairs van de stageplaats. Zij stonden altijd klaar voor mij om mij verder te helpen wanneer ik een dipje had.

Er zijn waarschijnlijk nog personen die ik vergeet, beschouw dit als mijn dank betuiging.

Bedankt!

Inhoud

Inleiding.....	1
Situering stageplaats.....	2
1. Situering	2
1.1 Dienst Vreemdelingen Zaken (Macro)	2
1.1.1 Vaststellen van de staat	3
1.1.2 Onderzoek.....	3
1.1.3 Toewijzing asielzoeker	4
2. Rode kruis opvang Valkenhof (Micro)	4
2.1 Achtergrond.....	4
2.2 Missie en visie	5
3. Doelgroep.....	7
4. Begeleiding en werkingsprincipe	7
4.1 Huishoudelijk reglement	8
Theoretisch gedeelte.....	9
1. Conventie van Genève	9
1.1 Definitie vluchteling	9
1.2 Definitie niet begeleide minderjarige vreemdelingen.....	9
1.3. Definitie niet-begeleide minderjarige vreemdeling	10
2. Wettelijk kader	10
2.1. Opvang	10
3. Opvangtraject	11
4. Persoonlijke voogd	14
5. Cijfergegevens en statistieken	15
6. Onderwijs	17
7. Zelfstandigheid	18
7.1 Belang van zelfstandigheid.....	18
8. Methodieken.....	21
8.1 Empowerment.....	21
8.2 Veerkrachthuis	22
8.3 TOPOI model	22
8.4. SMART doelen	25
Praktisch gedeelte.....	26
1. Kwalitatief interviewen	26
1.1 Definitie	26
1.2 Voordelen.....	26
2. Multidisciplinaire kijk	27

3. Conclusie.....	28
4. Uitwerking werkinstrumenten.....	29
4.1 STAP 1: Kennismaking met de NBMV.....	29
4.3 STAP 3: OBSERVATIE.....	33
4.4 STAP 4: OPSTELLEN van doelen.....	34
4.5 STAP 5: Tussentijdse evaluatie/bijsturing.....	36
5. Tijdschema.....	37
6. Besluit en aanbeveling.....	37
Kritische kijk.....	39
1. Stageplaats.....	39
2. Onderzoek.....	40
2.1 Fonto Nova.....	40
2.2 Literatuur.....	40
2.3 Observatie.....	41
2.4 kwalitatief onderzoek.....	41
3.Actualiteit.....	41
4.Persoonlijke mening.....	41
4.1 Opvangtraject.....	42
4.2 Persoonlijk traject.....	42
Algemeen besluit.....	43
Bibliografie.....	45
1.Geschreven bronnen.....	45
1.1 Boeken.....	45
1.2 Brochures.....	45
1.3 Interne documenten.....	45
2.Elektronische bronnen.....	45
3.Mondelinge bronnen.....	46
Samenvatting.....	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.

Inleiding

In het eerste deel van dit eindwerk wordt de organisatie kort gesitueerd, zowel op macro als micro niveau. Alvorens een asielzoeker toegewezen wordt aan een opvangcentrum (micro), zijn er enkele voorgaande stappen (macro) die doorlopen worden. Zodra men aankomt in het OC¹, is men verbonden aan het huishoudelijke reglement. Dit huishoudelijk reglement is verbonden met de missie en visie van de organisatie. Deze korte toelichting zal duidelijkheid scheppen naar deel twee, het theoretisch gedeelte, waar ik dieper inga op de procedure en opvangtraject.

In het theoretische deel komt eerst de achtergrond van de asielgeschiedenis aan bod. Op welke wijze is deze tot stand gekomen, en hoe beïnvloedt deze de asiel- procedure en opvang momenteel. De Conventie van Genève is een belangrijk gegeven in dit theoretische gedeelte. Vervolgens komt het wettelijk kader aan bod. Verder wordt het opvangtraject van de NBMV besproken om als laatste de methodieken en tools te bespreken die men in deel 3 zal toepassen. In dit deel worden volgende onderzoeksvragen onderzocht.

1. Zijn er aandachtspunten bij het begeleiden naar zelfstandigheid van NBMV²?
2. In welke mate hebben de NBMV baat dat men ze begeleid naar volledige zelfstandigheid?
3. Welke methodieken zijn aangewezen bij een zelfstandigheidstraining?
4. Moet/kan er rekening gehouden met cultuur?
5. Op welke manier kan men NBMV begeleiden naar zelfstandigheid?
6. Is het organisatorisch haalbaar om de zelfstandigheid van NBMV te stimuleren/begeleiden?

In het derde deel zal het theoretische gedeelte weerspiegeld worden. In het eerste gedeelte komt de keuze van het kwalitatieve interview aan bod. Waarom was deze optie het meest passend en welke voordelen heeft dit opgebracht. Vervolgens wordt de conclusie toegelicht. Tot slot wordt er een stappenplan/handelingsplan uitgewerkt aan de hand van de interviews. Dit stappenplan naar zelfstandigheid is uitgewerkt en aangepast naar de werking van het OC Het Valkenhof.

Tot slot wordt in het laatste deel mijn kritische kijk op het eindwerk besproken.

¹ Opvangcentrum

² Niet-begeleide Minderjarige Vreemdelingen

Situering stageplaats

1.Situering

Indien een persoon of familie beslist te vluchten, is dit het begin van een vaak lange weg. Het is niet eenvoudig om het land van herkomst te verlaten om vervolgens in een ander land een nieuw leven te beginnen. Niet zelden is het een gevaarlijke en risicovolle vluchtweg die deze mensen moeten afleggen alvorens ze in het land van bestemming aankomen. Eenmaal aangekomen wacht vaak een ingewikkelde asielprocedure op hen. Deze start bij de Dienst Vreemdelingen Zaken.

1.1 Dienst Vreemdelingen Zaken (Macro)¹

Het DVZ² registreert de asielaanvraag. Indien men in België aankomt gebeurt dit binnen acht werkdagen. Vanaf dan wordt de asielaanvraag behandeld en wordt er een onderzoek gestart. Iedere persoon is uniek en heeft recht op eenzelfde behandeling volgens de Universele Verklaring van de rechten van de mens. De volgende artikelen zijn relevant en worden strikt toegepast.

“Alle mensen worden vrij geboren en moeten op dezelfde manier worden behandeld.”
Artikel 1, Universele Verklaring van de rechten van de Mens.

“Ieder heeft recht op alle rechten, ongeacht of je jong of oud, man of vrouw bent, welke huidskleur je hebt, welke godsdienst je belijdt of welke taal je spreekt.” Artikel 2, Universele Verklaring van de rechten van de Mens.³

“Als je slachtoffer wordt van mensenrechtenschendingen, heb je het recht om naar een ander land te gaan en dat land te vragen om jou te beschermen.” Artikel 14, Universele Verklaring van de rechten van de Mens.

¹ CGVS, Asielprocedure schema, *Internet*, 28 februari 2014 (<http://www.cgvs.be>)

² Dienst Vreemdelingen Zaken

³ AMNESTY INTERNATIONAL, *Internet*, 28 februari 2014 (<http://www.aivl.be>)

Elke asielaanvraag wordt met veel zorg en ultieme voorzichtigheid behandeld. Geen enkel detail wordt over het hoofd gezien tijdens dit onderzoek. De asielaanvraag wordt onderzocht door het CGVS.¹

1.1.1 Vaststellen van de staat

Na aankomst in het DVZ worden er vingerafdrukken van de asielzoeker afgenomen. Indien de persoon in een ander land eerder zijn/haar vingerafdrukken heeft gegeven zal de persoon gevraagd worden om terug te keren naar het land in kwestie, om daar de asielprocedure verder te zetten. Deze situatie wordt het Dublinonderzoek of Dublin verordening genoemd. Wanneer België het eerste land is, dan kan België het onderzoek starten en is het land bevoegd om de aanvraag te behandelen. Tijdens dit moment van de procedure vindt er een kort verhoor plaats. Dit verhoor bevat algemene vragen en een korte verklaring van de asielzoeker. Hij/zij kan kort motiveren waarom de asielaanvraag in overweging genomen moet worden. Daarnaast is het korte verhoor een voorbereiding op het intensieve en gedetailleerd interview dat later in de procedure afgenomen wordt. Voorbeelden hiervan zijn: vragen rond de identiteit, de afgelegde reisweg, de vluchtreden(en),...etc. Op basis van dit interview wordt meestal een definitieve beslissing genomen.²

1.1.2 Onderzoek

Tijdens deze fase van het onderzoek zijn er twee mogelijkheden. Enerzijds kan men beslissen om de asielaanvraag in overweging te nemen. Anderzijds kan men beslissen om dit niet te doen. Het onderzoek is noodzakelijk om een besluit te nemen of de asielzoeker het statuut van Erkend Vluchteling krijgt. Indien men dit statuut heeft verkregen kan men in België verblijven, desnoods tijdelijk, en subsidiaire bescherming aanvragen.

Enkele mogelijkheden waarom men de aanvraag niet in overweging zou nemen.

- Als de persoon van een veilig land komt. Onder een 'veilig land' verstaat men een land waar geen oorlog of andere perikelen op dat moment aan de gang zijn.
- Indien de asielzoeker afkomstig is van een Europees land of onderdaan van een kandidaat EU lidstaat is. Een aanvraag kan tevens geweigerd worden op grond dat België niet bevoegd is om de aanvraag te behandelen.³

¹ Commissariaat-Generaal voor de Vluchtelingen en de Staatlozen

² DVZ, formeel gesprek, 24 april 2014

³ HET KRUISPUNT, *internet*, 15 maart 2013 (<http://www.kruispuntmi.be>)

Wanneer dit allemaal achter de rug is kan men de asielzoeker toe gaan wijzen.

1.1.3 Toewijzing asielzoeker

Een asielzoeker kan toegewezen worden aan een open of gesloten opvangcentrum. In een open centrum mag de asielzoeker vrij in en uit lopen, mits men de huisregels respecteert. Wanneer men een negatieve beslissing heeft gekregen (men krijgt geen statuut als Erkend Vluchteling of subsidiaire bescherming) dan moet men het open centrum verlaten. Indien men absoluut niet kan terugkeren naar het land van herkomst, dan kan men eventueel terecht in één van de zes gesloten centra's. In België zijn er zes gesloten opvangcentrums. Deze centra's worden beheerd door het DVZ, maar vallen onder de bevoegdheid van de Federale Dienst van binnenlandse zaken.

Een derde mogelijkheid is een toewijzing aan een Lokaal Opvanginitiatief. Deze initiatieven vallen onder de bevoegdheid van het OCMW. Een LOI¹ is kleinschaliger dan een opvangcentrum. Men woont samen met enkele andere mensen. In een LOI kunnen zowel gezinnen als alleenstaande personen terecht. In een normale procedure verblijft de kandidaat vluchteling gedurende vier maanden in een open opvangcentrum, en stroomt vervolgens door naar een LOI. Daar een LOI kleinschaliger is dan een OC, is het aangenamer voor de asielzoeker.²

Vanaf nu komt de asielzoeker in het opvangcentrum terecht.

2. Rode kruis opvang Valkenhof (Micro)

Het Rode Kruis Vlaanderen heeft momenteel 16 opvangcentra's in Vlaanderen. Het Valkenhof is hier één van, en is gelegen te Overpelt. Het opvangcentra heeft een capaciteit om 94 personen/asielzoekers op te vangen. In totaal kan het Rode Kruis in Vlaanderen 3500 mensen herbergen. Daar het een vrijwilligersorganisatie is, doet men een groot beroep op vrijwilligers.

2.1 Achtergrond

Het centrum is opgericht in 1991. Het is één van de eerste opvangcentra's van het Rode Kruis. In het verleden was dit het centrum waar voornamelijk de gezinnen terecht konden. Momenteel ligt de focus meer op NBMV³ en alleenstaande personen.

¹ Lokaal Opvanginitiatief

² HET SOCIAAL HUIS BOCHOLT, *Internet*, 14 maart 2014 (<http://sociaalhuis.bocholt.be>)

³ Niet-Begeleide Minderjarige Vreemdelingen.

2.2 Missie en visie

Het opvangcentrum heeft een afgebakende missie en visie die men strikt volgt. Ook in de praktische werking van het centrum wordt deze perfect nageleefd. Deze missie en visie is in opdracht van de overheid. Rode kruis-Vlaanderen (departement Opvang Asielzoekers) leeft de opvangwet¹ strikt na. Dit betekent dat ze materiële hulp aanbiedt aan de asielzoekers in een leefbaar groepsgebeuren. Het Rode Kruis gaat uit van de individuele kracht van de bewoners en stimuleert hen om te blijven werken aan hun toekomst. Veel bewoners hebben geen energie meer of zien het nut niet meer om aan hun toekomst te werken doordat ze vaak een lange lijdensweg hebben afgelegd. Ondanks het feit dat de omstandigheden regelmatig minder evident zijn, vindt het Rode Kruis het belangrijk om toch op een menswaardige manier een goede hulpverlening aan te bieden. Aan de basis van deze werking/hulpverlening liggen de 7 Fundamentele Beginselen van het Rode Kruis.²

1. Het bieden van een correcte leefsituatie. (afspraken)

Met een correcte leefsituatie wordt voornamelijk een goede huisvesting, in de context van een collectieve opvangstructuur, bedoeld. Deze moet voldoen aan de, in de wet vastgelegde normen zoals infrastructuur, veiligheid en privacy. Dit geldt voor elk opvangcentrum. De huisvesting moet zo goed mogelijk voldoen aan mogelijke specifieke noden van de bewoner. Bepaalde centra's hebben een beter aanbod voor gezinnen of bepaalde leeftijden. Het opvangcentrum van Overpelt heeft een goed aanbod voor NBMV.

Anderzijds wordt onder een correctie leefsituatie ook volwaardige voeding, de mogelijkheid om gratis of goedkoop kledij te bekomen, persoonlijke hygiëne en dagvergoedingen gerekend.

Indien men aan het einde van de asielaanvraag een beslissing krijgt waardoor men in België kan blijven, krijgt men informatie over alle rechten en plichten. Het OC ondersteunt de asielzoeker bij de zoektocht naar een volgende huisvesting, en verwijst hen indien nodig door naar de juiste instanties.

2. Ondersteuning in de asielprocedure.

De asielzoeker wordt vanaf aankomst in het OC ondersteund en begeleid in de procedure. Hij/zij krijgt informatie over de verschillende stappen in het proces en over het verloop van de persoonlijke asielprocedure. Iedere asielaanvraag verloopt anders.

¹ Zie deel 2

² STRATEGIE OPVANG ASIELZOEKERS, *Intern document*, 21 maart 2014

De stappen zijn quasi hetzelfde maar elke asielaanvraag is uniek en kan een ander verloop kennen. De asielzoeker blijft verantwoordelijk voor zijn/haar eigen asielprocedure. Het OC biedt enkel de informatie en mogelijke ondersteuning. Beslissingen inzake de procedure worden door de asielzoeker persoonlijk gedaan.

3. Goedlopend groepsgebeuren.

In een OC leeft een grote groep mensen. Doorgaans zijn er diverse culturen en godsdiensten aanwezig. Daar elke cultuur zijn eigen opvattingen en levenswijze hanteert, is het zinvol om het groepsgebeuren vast te leggen met regels en praktische richtlijnen. Het Rode Kruis houdt inspraak en participatie van de bewoners hoog in het vaandel. Om die reden zijn de bewonersvergaderingen in het leven geroepen. Er wordt tevens ook via vergaderingen, intake, activiteitenbord, powerpoints, etc... gecommuniceerd naar de bewoners.

Veel bewoners hebben er niet bewust voor gekozen om in een collectieve opvang terecht te komen. Het groepsgebeuren is vaak een mooie mogelijkheid om steun en begrip te vinden en krijgen van elkaar. Deze mensen begrijpen elkaar, daar ze niet zelden hetzelfde hebben doorgemaakt.

4. Maatschappelijke en psychologische begeleiding.

Elke bewoner heeft recht op een zorg die volledig op hen gericht is. (zorg op maat) Elke bewoner heeft een individuele begeleider. De bewoner kan bij deze begeleider terecht met zijn vragen, opmerkingen of bedenkingen. De IB¹ heeft als taak om de correcte informatie te verstrekken over het leven in het centrum en opmerken van mogelijke specifieke behoeften, vooral op psychosociaal vlak.

Indien er meer specifieke psychologische of psychiatrische problematiek wordt vastgesteld maakt het OC gebruik van externe hulpverleners.

5. Medische begeleiding.

Een asielzoeker heeft recht op medische begeleiding. Het OC werkt samen met een arts. Het medisch beroepsgeheim is hier van kracht. Enkel indien het in het belang is van het welzijn van de bewoner of personeelsleden, wordt op het gedeeld beroepsgeheim beroep gedaan.

¹ Individuele Begeleider.

6. Scholing.

Minderjarigen hebben leerplicht. Het OC informeert de ouders hierover en stimuleert om kinderen vanaf 2.5 jaar in te schrijven op een school naar keuze. Hierdoor worden de kinderen sneller geïntegreerd. Ze bouwen een sociaal netwerk uit en hebben de mogelijkheid om zich verder te ontwikkelen en ontplooien. Daarnaast leren ze kennis en vaardigheden aan.

Voor volwassen zijn er ook onderwijsmogelijkheden. Eerst en vooral zijn er natuurlijk de taalcursussen. Meestal is het noodzakelijk om eerst een taalvorming aan te bieden voordat men kan starten met een andere opleiding. Het OC informeert en oriënteert hen over het vormingsaanbod.

7. Integratie.

Integratie is een belangrijke factor in het asielproces. Het OC moedigt de bewoners aan om interactie met de omgeving aan te gaan. Daarom wordt er gestreefd naar een zo optimale mogelijke communicatie, via vormingen en een positieve wisselwerking met de omgeving (de stad verkennen, meedoen met activiteiten buiten het centrum,...)

3. Doelgroep

De doelgroep zijn uiteraard asielzoekers. Het opvangcentrum richt zich vooral op NBMV tussen de 0 en 16 jaar. In het centrum verblijven tevens ook gezinnen en alleenstaande personen.

4. Begeleiding en werkingsprincipe ¹

Het Rode Kruis beschermt asielzoekers. Men geeft ze voedsel, kledij, veiligheid en onderdak. In de volksmond wordt dit “brood, bed, bad” genoemd.

Het opvangcentrum werkt naar het huishoudelijke reglement dat opgemaakt is door het Rode Kruis. Eerst en vooral wil men het dagelijkse welzijn verzekeren. Dit doet men door de privacy te verzekeren en het reglement na te leven. Als begeleider werkt men vanuit een integrale benadering. Men helpt zowel met praktische als met logistieke zaken. Daarnaast organiseert men ook activiteiten. Dankzij deze integrale benadering blijft men betrokken bij alle aspecten en niet enkel en alleen bij zijn/haar deeltaak in de organisatie. Het leven in een opvangcentrum is vanzelfsprekend een collectief gebeuren. De organisatie maakt hier gretig gebruik van door op een collectieve en doelgroepgerichte wijze de bewoners te betrekken bij het opvanggebeuren.

¹ RODE KRUIS OPVANG VLAANDEREN, *infobrochure over de opvang van asielzoekers*, 2014

4.1 Huishoudelijk reglement

Het opvangcentrum heeft een duidelijk huishoudelijk reglement. Dit huishoudelijk reglement krijgt de asielzoeker bij aankomst in het centrum. Deze zijn in verschillende talen beschikbaar. De huisafspraken worden persoonlijk overlopen met de IB. Indien de asielzoeker vragen heeft of belangrijke dingen wil melden, kan hij/zij zich wenden tot zijn IB. Dit zorgt voor een vertrouwensband doordat men alles kan regelen met één begeleider.

In het huishoudelijke reglement worden alle belangrijke punten besproken. Deze punten zijn belangrijk om het leefbare groepsgebeuren te waarborgen. De asielzoeker ondertekent na het lezen en overlopen met de IB het reglement. Door deze handtekening zegt men dat men ermee akkoord is. Indien men het reglement overtreedt zal er streng worden opgetreden. Dit kan door middel van een formele verwittiging.

Theoretisch gedeelte

1. Conventie van Genève

De Conventie van Genève staat beter gekend als het vluchtelingenverdrag. Dit verdrag dateert van 1951. België ondertekende het verdrag op 22 Juli 1953 samen met 141 andere landen. Dit betekent dat België bescherming aanbiedt aan kandidaat vluchtelingen op haar grondgebied.¹ De bescherming en opvang die België aanbiedt is wederom gelinkt aan deze ondertekende conventie. Indien de conventie iets verplicht of verbiedt, zal men dit volgen in het vluchtelingenbeleid. Het recht op materiële hulp start bij aanvang van de asielaanvraag en eindigt wanneer de procedure wordt afgesloten. Materiële hulp mag men tevens niet gelijkstellen met financiële hulp. Hier heeft de asielzoeker geen recht op.²

1.1 Definitie vluchteling

Definitie conform artikel 1, Conventie van Genève.

Elke persoon die:

vreest te worden vervolgd omwille van zijn ras, religie, nationaliteit, het behoren tot een sociale groep of zijn politieke opvattingen als hij naar zijn land van herkomst zou terugkeren. Een persoon die zich vluchteling verklaart mag zich niet bevinden in het land waarvan hij de nationaliteit bezit en kan of wil de bescherming van zijn land van herkomst niet invoeren. *Op weg (p15,2005)*³

1.2 Definitie niet begeleide minderjarige vreemdelingen

1.2.1 Verduidelijking benaming

Voor deze groep jongeren zijn er diverse benamingen voorhanden. Om het simpel te houden splitst men de groep in twee. De eerste groep zijn de asielaanvragers, de 'alleenstaande minderjarige asielzoekers'. De afkorting van deze benaming is de AMA's. De tweede groep zijn de minderjarigen die geen asiel hebben aangevraagd.⁴ De meest voorkomende reden waarom deze jongeren geen asiel aanvragen is de volgende: meestal zijn deze jongeren onderschept in hun doortocht door het land. Ze

¹RODE KRUIS, *infobrochure over de opvang van asielzoekers*, pagina 3, 2008

²FEDASIL, *Internet*, 1 mei 2014 (www.fedasil.be)

³CONVENTIE VAN GENEVE, artikel 1, *Internet*, 2 mei 2014 (www.cgvs.be)

⁴BROEKAERT E, *Op weg Psychosociale en therapeutische begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarige*, garant, p14,2005

worden door de instantie die hen onderschept heeft naar het DVZ gebracht. Mogelijke instanties die de jongeren kunnen onderscheppen zijn de politie, grenscontroleurs,... Niet zelden zijn de jongeren onderweg naar Engeland en blijft dit het land van eindbestemming. Vandaar dat ze geen asiel (willen) aanvragen in het huidige land waar ze, tijdelijk, verblijven.

Om verwarring te vermijden wordt in dit eindwerk enkel de afkorting NMBV gebruikt indien het over de jongeren gaat.

1.3. Definitie niet-begeleide minderjarige vreemdeling

“Een niet-begeleide buitenlandse minderjarige is een jongere tussen nul en achttien jaar die in België aankomt zonder ouders of voogd, die het wettelijke gezag kan uitoefenen over de jongere. Bovendien gaat het om een jongere die afkomstig is uit een land dat geen lid is van de Europese Economische Ruimte.” *T.De Smet* (Ontmoeting met het vreemde, P7,2009)

2. Wettelijk kader

Wanneer men NMBV begeleidt of er mee samenwerkt, is het een must om het wettelijk kader rond deze thematiek op de voet te volgen. Zoals alle andere wetten krijgt ook deze wet frequent een artikelwijziging of toevoeging. Het is onmogelijk om het gehele kader rond de procedure en het verblijf van de NMBV te kennen, maar een basiskennis is een verplichting als men instaat voor de opvang van deze jongeren.

Voor de NMBV is een ander traject voorzien dan voor de andere asielzoekers. Enerzijds is de gebruikelijke opvangwet van toepassing, deze zal aan bod komen in het volgende item. Anderzijds volgen zij een ander traject, daar ze andere noden en behoeften hebben. Aan deze andere noden en behoeften wordt tegemoet gekomen door middel van een persoonlijke voogd en een opvang die in verschillende fasen zal verlopen. In elke fase zal men tegemoet komen aan de concrete behoeften die op dat moment aan de orde zijn. Naargelang de opvang in fasen verloopt en er in elke fase aandacht is voor specifieke problemen, is er ruimte om op een gepaste en adequate manier om te gaan met de situaties die zich op dat moment voordoen.

2.1. Opvang

De opvang van asielzoekers is vastgelegd in de opvangwet.¹

¹ BELGISCH STAATSBLAD, pag 24041,24042,*Internet*, 4 mei 2014
(<http://www.ejustice.just.fgov.be>)

2.1.1 Opvangwet

In de wet van 12 januari 2007 staan alle zaken betreffende de opvang van asielzoekers beschreven. Vandaar de benaming ‘de opvangwet’. Deze wet is van toepassing op asielzoekers, familieleden van asielzoekers, NMBV en minderjarige kinderen die met hun ouders zonder wettig verblijf op het grondgebied verblijven mits aan deze voorwaarde voldaan: de ouders kunnen hun onderhoudsplicht niet waarborgen. De voornaamste doelstelling van deze wet is de volgende: men probeert om minimumnormen vast te leggen om de opvang van de asielzoekers en de omstandigheden waarin dit gebeurt te regelen, zodat deze op een menswaardige manier tot uitvoering wordt gebracht. De opvangwet zorgt voor materiële hulp. Zaken die onder materiële hulp vallen: brood, bad, bed. Alsook psychologische, medische en sociale begeleiding (Afdeling IV)¹ De asielzoeker krijgt ook een aanbod van tolkdiensten, dagelijkse uitkeringen en juridische bijstand. Deze materiële hulp komt perfect tot uiting in de missie en visie van het Rode Kruis. De hulp is ingebakerd in de 7 basisbeginselen die de organisatie strikt volgt in zijn dagelijkse werking.² De materiële hulp zal in de opvangcentra’s of individuele woningen verkregen worden.

De NMBV behoren onder deze wet maar hebben een afzijdig traject betreffende de opvang. Deze door de overheid georganiseerde opvang verloopt in drie fasen.

3. Opvangtraject³

3.1 Eerste opvang : Observatiecentrum

Gedurende het eerste deel van de opvang verblijft de NMBV in een Observatie- en Oriëntatiecentrum. ⁴ Momenteel telt België twee OOC. Zij zijn gevestigd in Neder over heembeek (Wallonië) en Steenokkerzeel (Vlaanderen). In beide centra is er een capaciteit van 50 plaatsen. Deze centra behoren tot het Fedasil.⁵ De verblijfsduur telt 14 tot 30 dagen. Wanneer men van mening is dat de jongere in kwestie meer observatie nodig heeft, is er de mogelijkheid om het verblijf met maximum 15 dagen te verlengen. Tijdens deze eerste opvangfase wordt de jongere nauwlettend geobserveerd. De eerste opvang is daarom tot “observatiefase” gedoopt.

Tijdens deze observatiefase staan er twee belangrijke doelen op de agenda. Ten eerste heeft men tijdens deze fase de opportuniteit om een onderzoek te runnen naar

¹ FEDASIL, opvangwet, *Internet*, 30 april 2014 (www.fedasil.be)

² FEDASIL, wettelijk kader, *Internet*, 30 april 2014 (www.fedasil.be)

³ FEDASIL, *federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers, internet* (www.fedasil.be)

⁴ OOC

⁵ Federaal agentschap voor de opvang van asielzoekers

het feit of de persoon officieel minderjarig is en wel degelijk niet begeleid is, een vaak voorkomend fenomeen. Veel asielzoekers geven aan dat ze minderjarig zijn bij aankomst in het DVZ. Dit omdat een NBMV in een gunstiger opvangtraject terecht komt qua tijdsperiode en opvang. Een minderjarige asielzoeker zonder begeleiding zal tot hij/zij de leeftijd van meerderjarigheid heeft bereikt niet uitgewezen worden. Dit dankzij het feit dat de NBMV kan gebruik maken van het beschermingsstatuut. Dit in tegenstelling tot een asielprocedure van een meerderjarige bij wie de beslissing inzake het verblijf in normale cases al na ongeveer 4 maanden valt. Op dit gebied heeft een NBMV een aangenamer traject in het vooruitzicht. Vandaar dat men een grondig onderzoek opstart naar de identificatie van de echte biologische leeftijd van de persoon. Wanneer men er quasi zeker van is dat men liegt over de biologische leeftijd, zal men een medisch onderzoek uitvoeren. Dit onderzoek zal uitwijzen of men al dan niet minderjarig is.

Een tweede, niet onbelangrijk punt, op de agenda is een eerste profielschets maken. Deze profielschets zal zich profileren op het medische, sociale en psychologische gebied. Het is van groot belang dat deze observatie nauwkeurig gebeurt. Aan de hand van deze observaties kan men de zwakke en sterke punten van de jongere ontdekken, alsook oriënteren naar de meest passende opvangstructuur die volledig aan de noden en behoeften voldoet. Vandaar de benaming observatie- en oriëntatiecentrum.

Iedere persoon is uniek. Een minderjarige vreemdeling is hier geen uitzondering op. Deze fase is ontworpen zodat men de eigenheid van deze jongeren kan waarborgen. Dankzij deze opportuniteit komt men in de verdere fase terecht in een opvang die ervoor zorgt dat men kan uitblinken in sterke kanten, en er de ruimte is om voldoende ondersteuning te bieden aan de minder sterke punten.

De observaties worden in een gedetailleerd verslag gegoten. Dit verslag wordt aan het volgende centrum overgemaakt.

3.2 Tweede opvang: Open centrum

Na de eerste fase stroomt de NBMV door naar een collectieve opvangstructuur. Er zijn twee mogelijkheden. De eerste mogelijkheid: men stroomt door naar een opvangcentrum van het Fedasil. De andere mogelijkheid is een opvangcentrum van één van de partners. Het Rode Kruis is hier één van. Opvangcentrum Valkenhof te Overpelt is hier een voorbeeld van.

De NBMV zal om en bij de twee tot twaalf maanden in het toegewezen centrum verblijven. Op basis van het verslag dat het OC¹ krijgt van het OOC zet men hier de begeleiding verder.

In een collectieve opvangstructuur verblijven naast de NBMV ook andere asielzoekers. In een OC wordt daarom een aparte leefgroep voorzien voor de NMBV. In het OC is tevens een afzonderlijk team begeleiders voorzien voor deze leefgroep.

“Het personeel van de opvangstructuren dat met de opvang van niet-begeleide minderjarigen belast is, krijgt een aangepaste opleiding.” ART 42, opvangwet.

Dit zijn voornamelijk maatschappelijk assistenten of opvoeders. Doordat de NBMV in een kleinere opvangstructuur verblijven tijdens de tweede fase, is er ruimte om een diepgaandere en individuelere begeleiding op te starten. Deze fase heeft enkele doelen. Routine en structuur aanbieden is de voornaamste. Daar de NMBV hier enkele maanden verblijven start het OC met het opbouwen van een degelijke basis. Met routine en structuur worden de dagdagelijkse zaken bedoeld. Slaap en wak tijden respecteren, regels en afspraken navolgen etc. De jongeren worden eveneens begeleid in hun schoolloopbaan.²

Deze fase wordt als de ‘stabilisatie fase’ bestempeld. De jongeren werken aan een stabiel(er) leven waardoor ze een deftige basis creëren hebben waar ze nog verder op kunnen bouwen in fase drie. Fase twee kan men dus als de voorbereidende fase op de zelfstandigheid benoemen.

3.3 Einde opvang/ derde opvang

Wanneer de NMBV zestien jaar of ouder is, stromen ze door naar de derde en tevens laatste fase van de opvang. Waar de tweede fase vooral gebaseerd is op een collectieve structuur is de derde fase gericht op een individuele opvangstructuur. Eveneens heeft men in deze fase twee mogelijkheden. Men kan doorstromen naar een Lokaal Opvanginitiatief van het OCMW, of naar een ander initiatief dat los staat van het OCMW. Minor Ndako, Juno, Fonto Nova zijn maar enkele voorbeelden uit de waaier van organisaties. Beide mogelijkheden zullen instaan voor meer individuele zelfstandigheid.

Overeenkomstig met de benaming van deze fase, namelijk ‘begeleide autonomie’, gaat men de NMBV verder begeleiden en ondersteunen naar volledige zelfstandigheid.

¹ Opvangcentrum

² Zie item 6: onderwijs

Ikzelf heb een bezoek gebracht aan Fonto Nova en zal het stappenplan van deze organisatie kort situeren. Deze zal overeenkomen met een LOI¹.

In de organisatie Fonto Nova heeft men een capaciteit voor ongeveer 15 jongeren. Wanneer de NBMV doorstroomt naar de derde fase en bij de organisatie geregistreerd wordt, zal hij/zij allereerst in de leefgroep terecht komen. Tijdens het verblijf in de leefgroep gaat men de NBMV observeren en stimuleren naar (meer) zelfstandigheid. Observeren doet men op basis van checklijsten. Op deze checklijsten staan vaardigheden beschreven die nodig zijn om zelfstandig te kunnen leven. Deze worden elke dag ingevuld en aan de hand van deze resultaten merkt men op welk gebied de jongere nog intensievere begeleiding nodig heeft alvorens hij/zij kan doorstromen naar de kamertraining. Wanneer de periode in de leefgroep afgesloten kan worden stroomt men door naar fase twee in de organisatie. Zoals eerder vermeld is dit de kamertraining. Men klimt op naar deze fase wanneer er genoeg autonomie is bereikt om zelfstandig te leven mits begeleiding.

De derde en laatste fase in de organisatie is de studio. Hier mogen de jongeren intrekken wanneer er genoeg autonomie is bereikt om zelfstandig te leven met minimale begeleiding. De begeleiders zullen voornamelijk achter de schermen de jongeren opvolgen.

Als de leeftijd van achttien jaar is bereikt en de persoon erkend is als vluchteling verlaat men het opvangtraject en kan men, zoals een andere asielzoeker die erkend wordt, een woning zoeken waar men individueel gaat wonen. Wanneer men echter geen verblijfsvergunning van onbepaalde duur heeft verkregen, zal men het opvangnetwerk moeten verlaten. Op dit moment heeft de persoon twee mogelijkheden: men gaat vrijwillig terug naar het land van herkomst of men start een procedure van een volwassen asielzoeker en komt terecht in de gewone opvangstructuur.

Met dit stappenplan kan het OC rekening houden in de voorbereiding op de derde fase.

4. Persoonlijke voogd

Een belangrijk gegeven is de (persoonlijke) voogd. Iedere NBMV heeft recht op een voogd. De niet-begeleide minderjarige komt rechtstreeks onder de voogddienst terecht wanneer hij/zij in contact komt met het DVZ. De voogddienst valt onder de FOD binnenlandse zaken. Deze dienst zal een voogd aanstellen. Een voogd zal de ouderlijke taken gedeeltelijk en in de mate van het mogelijke overnemen. Afspraken in

¹ Lokaal Opvanginitiatief

verband met de procedure, erop toezien dat hun pupil de nodige zorgen verstrekt krijgt, het bijwonen van belangrijke afspraken, beheren van persoonlijke goederen, zijn maar enkele van de belangrijke taken van de voogd. Het is de taak van het OOC, OC of LOI (of andere organisatie) om de voogd in te lichten bij belangrijke vorderingen of veranderingen op welk gebied dan ook. ¹

Samenvattend zorgt een voogd voor afspraken op het gebied van procedure, hij zoekt een geschikte advocaat voor zijn pupil. (Deze is tevens gratis) Verder zorgt hij ervoor dat zowel op juridisch als op medisch gebied de correcte zorg wordt aangeboden. Hij maakt de nodige afspraken i.v.m. de procedure, alle belangrijke brieven worden bij de voogd bezorgd.

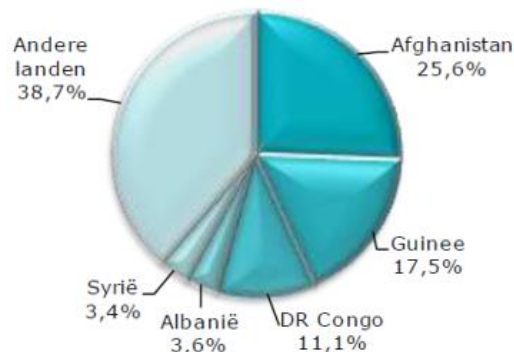
Een (persoonlijke) voogd is een onmisbare en uiterst belangrijke schakel in het opvangtraject. De voogd is het meest persoonlijke wat een NBMV heeft in het vaak ingewikkelde en intense asielverhaal. Een goede match is geen overbodige luxe. Indien er een onoplosbaar conflict ontstaat tussen de NBMV en de voogd, kan enkel de vrederechter de samenwerking verbreken.

5. Cijfergegevens en statistieken

NBMV komen van her en der. Men kan opmerken dat er vorig jaar een grote instroom was van Afghaanse jongeren, maar dat deze momenteel weer sterk gedaald is. De toestroom van een bepaald land kan men linken aan de toestand waar een land in verkeert. België maakt zich klaar om de te verwachte (minderjarige) asielzoekers van Syrië op te vangen daar er heden een burgeroorlog woedt. Ter verduidelijking van de verandering in de nationaliteit van de NBMV zijn de twee volgende figuren.²

Top 5 asielaanvragen NBMV in 2013

Land van herkomst	Aantal
1 Afghanistan	120
2 Guinee	82
3 DR Congo	52
4 Albanië	17
5 Syrië	16
Andere landen	181
Totaal 2013	468

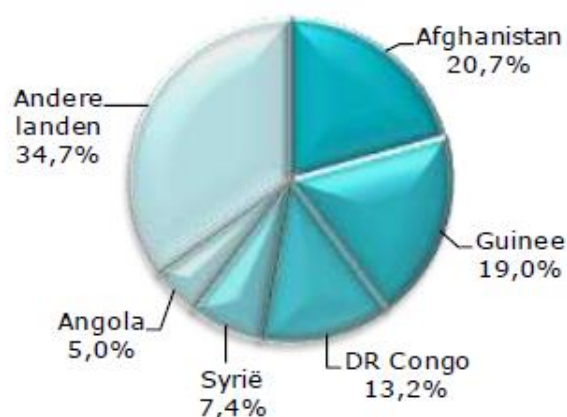
Figuur 1: Top 5 asielaanvragen NBMV 2013

¹RODE KRUIS, Infofiche NBMV, 25 april 2014

²CGVS, asielstatistieken, *Internet*, 3 mei 2014 (www.cgvs.be)

Top 5 asielaanvragen NBMV in 2014

Land van herkomst	Aantal
1 Afghanistan	25
2 Guinee	23
3 DR Congo	16
4 Syrië	9
5 Angola	6
Andere landen	42
Totaal 2014	121

Figuur 2: Top 5 asielaanvragen NBMV 2014

Men kan vaststellen aan de hand van de figuren dat de instroom van Afghaanse jongeren in het eerste kwartaal van 2014 al met 30 procent is gedaald. In tegenstelling van de Afghaanse jongeren is de instroom van de jongeren uit Syrië gestegen met 1.44 procent in het eerste kwartaal.

Aan de hand van volgend figuur is op te merken dat er ten opzichte van het jaar 2013 een daling is wat betreft de instroom van NBMV asielzoekers.¹

Asielaanvragen NBMV per maand (2013-2014)

	2013	2014	+/- in % 2014 vs 2013	+/- in % vorige maand
Januari	58	40	-31,0%	29,0%
Februari	37	40	8,1%	0,0%
Maart	44	41	-6,8%	2,5%
April	28			
Mei	30			
Juni	14			
Juli	39			
Augustus	38			
September	52			
Oktober	33			
November	19			
December	31			
Totaal	423	121		

Figuur 3: Asielaanvraag per maand 2013/2014

¹ CGVS, asielstatistieken, *Internet*, 3 mei 2014 (www.cgvs.be)

6. Onderwijs

Een niet-begeleide minderjarige blijft ongeacht zijn leeftijd, geslacht of afkomst het recht behouden om een opleiding naar keuze te volgen en hierbij zijn/haar recht om school te volgen op te nemen. Wanneer men is ingeschreven in het vreemdelingenregister geldt de leerplicht automatisch voor deze jongeren.

“Onverminderd de naleving van de regels inzake de toegang tot beroepsopleidingen worden er cursussen en opleidingen voorgesteld aan de begunstigde van de opvang die door de opvangstructuur of door derden georganiseerd worden.” ART 35, opvangwet.

“De verdragsluitende Staten zullen, wat het lager onderwijs betreft, de vluchtelingen op dezelfde wijze behandelen als de onderdanen.” ART 22, punt 1, conventie van Geneve.

“De Verdragsluitende Staten zullen de vluchtelingen zo gunstig mogelijk behandelen en in elk geval niet minder gunstig dan vreemdelingen in het algemeen onder dezelfde omstandigheden, wat betreft de andere categorieën van onderwijs dan lager onderwijs en, in het bijzonder, wat betreft de toelating tot de studie, de erkenning van buitenlandse schoolcertificaten, universitaire diploma's en graden, de vermindering van studiegelden en de toekenning van beurzen.” ART 22, punt 2, Conventie van Geneve.

Na aanvang van fase twee gaat men op zoek naar de meest passende opleiding of school voor de NBMV. Doch zal de meerderheid van de jongeren eerst naar de taalschool gaan om de Nederlandse taal machtig te worden. OKAN, Onthaalklas voor Anderstalige Nieuwkomers, is een initiatief van de Vlaamse overheid. Meer bepaald is dit een besluit van de Vlaamse Regering om de ontwikkelingsdoelen reëler te maken.¹ Vaak is het de tekortkoming op het gebied van taal, die de rest van de zelfstandigheid hindert. De taal machtig zijn is één van de belangrijkste factoren waar aan voldaan moet worden wanneer men andere aspecten van de zelfstandigheid wil verwerven.

De volgende stap is het normale onderwijs. Naargelang de leeftijd zal men de juiste graad van onderwijs kiezen, en de meest passende opleiding. De niet-begeleide minderjarige geniet van de vrijheid om zelf een opleiding te kiezen.

¹ Besluit van de Vlaamse Regering van 16/10/2009 (B.S. 13/01/2010)

7. Zelfstandigheid

7.1 Belang van zelfstandigheid

Het OC spitst zich toe op niet-begeleide jongeren van 0 jaar tot de leeftijd van 16. De jongeren die in het opvangcentrum verblijven hebben momenteel een leeftijd waar men nog een kind mag voelen. In theorie moeten deze kinderen zich nog niet focussen op volwassenheid. Doch zal de voorbereiding op de zelfstandigheid al op jonge leeftijd starten. Wanneer de meerderjarigheid is bereikt moet men namelijk het opvangtraject verlaten en een zelfstandig leven uit bouwen. Dit toekomstperspectief brengt de ernst van de ondersteuning en begeleiding naar zelfstandigheid naar voor.

Het belang van de zelfstandigheid zal in elke methodiek en fase toegepast worden in deel 3.

7.1.1 Wat is zelfstandigheid?

“Problemen of belemmeringen signaleren, en zo snel mogelijk oplossen. Alert zijn op en anticiperen op kansen, nieuwe situaties of problemen, en er in een vroeg stadium naar handelen.” Schouten en Nelissen.

Dit is meest correcte definitie van zelfstandigheid met betrekking op de NBMV. De competenties voorkomend in de definitie zullen behaald moeten worden alvorens de volledige zelfstandigheid is bereikt.

7.1.2 Waarom?

Zoals eerder vermeld is een OC de voorbereiding op meer autonomie. In fase drie zal men deze autonomie aangeleerd krijgen. Desalniettemin is het de taak van het OC om een degelijke basis op te bouwen zodat men vlotter kan doorstromen naar de volledige zelfstandigheid. Adequaat en ad hoc handelen is de opdracht.

Aan structuur geen gebrek. In het OC eet men op vaste tijdstippen, de jongeren worden gewekt en herinnert aan de slaaptijd. Er wordt gevraagd naar mogelijk huiswerk... Wanneer de NBMV echtelijk alleen zal moeten leven wordt dit niet voor hem gedaan. Zij zullen eigenhandig een dagschema moeten uitwerken daar er niemand aanwezig zal zijn die hen wijst op eventuele verplichtingen.

7.1.4 aandacht punten

In het streven naar volkomen zelfstandigheid zijn er enkele aandachtspunten.

7.1.4.1 cultuur verschillen

“Loyaliteit ten aanzien van de eigen culturele achtergrond en identiteit en daarbovenop een onverbreekelijke loyaliteitsband met de eigen ouders en familie.” *Van Heusden & Van den Eenbeemt*(1992), *Op weg*, pagina 24.

In elke cultuur heeft het begrip zelfstandigheid een andere betekenis. Alsook het ‘takenpakket’ qua sekse heeft menigmaal een andere invulling. Rekening houden met deze cultuurverschillen is een must in de begeleiding. Loyaliteitsbanden en cultureel gekleurde overtuigingen bemoeilijken het proces naar zelfstandigheid in een vreemd land. Het nature-nurture debat is een goede psychologische kijk om het aandachtspunt cultuurverschillen te staven. Deze theorie wordt nog steeds als een debat aanzien naargelang psychologen en filosofen verspreid over de wereld nog steeds niet unaniem zijn. Er is een sterk vermoeden dat de nature (erfelijkheid/cultuur) de nurture (aangeleerd) domineert, maar men blijft dit vermoeden betwisten. Niettemin is het van belang dat men hier rekening mee houdt in de begeleiding. Verzet tegen de nieuwe cultuur komt in aanzienlijke mate voor bij NBMV. Het is belangrijk om de waarden in ere te houden. Men wist deze niet uit maar past ze aan naar onze maatschappij.

Hierop sluit de theorie van Hoffstede¹ aan. Hij stelt dat alle patronen van denken, voelen en potentieel handelen voornamelijk in de vroege kindertijd zijn aangeleerd. Dit omdat een mens in die periode het makkelijkst leert en assimileert. Deze patronen hebben zich vastgezet in de persoonlijkheid en moeten eerst afgeleerd worden voor men nieuwe zaken kan leren. Men moet zich als het ware mentaal herprogrammeren. Hoffstede maakt gebruik van drie niveaus om het doel te bereiken.²

¹ HOFFSTEDE,G. *Allemaal andersdenkenden, omgaan met cultuurverschillen*, business contact, 2012

² HOFFSTEDE,G. *allemaal andersdenkenden, omgaan met cultuurverschillen*, p 22, business contact, 2012

Figuur 4: drie niveaus van mentale herprogramming.

Het integratieproces kent een verloop van vijf dimensies. Idylle, desoriëntatie, prikkelbaarheid en vijandigheid, integratie en biculturaliteit.

1. Idylle

Wanneer de NBMV aankomt, voelt hij zich een toerist. Hij leert een nieuwe cultuur kennen. Hij voelt zich enthousiast, maar zijn échte ik (identiteit) ligt nog in het land van herkomst.

2. Desoriëntatie

In deze fase wordt de NBMV overweldigd door de nieuwe informatie en gewoonten. Plots worden bepaalde gedragingen en opvattingen als verkeerd aanzien. Een gevolg van deze fase is verwarring.

3. Prikkelbaarheid/vijandigheid

Daar de nieuwe cultuur tegenstrijdigheden meebrengt ten opzichte van de oude vertrouwde cultuur, zal de NBMV zich eerst afstandelijk gedragen.

4. Integratie

Vervolgens zal de NBMV inzien en begrijpen dat de nieuwe cultuur ook voordelen heeft. Hij zal inzicht verwerpen in de nieuwe cultuur.

5. Biculturaliteit

Er is ruimte om zich zowel in de nieuwe als de oude cultuur thuis te voelen.

Deze fasen zullen in elke nieuwe stap, relatie, studie en dergelijke opnieuw doorlopen worden. Naar deel drie van het eindwerk toe, is het belangrijk om rekening te houden met deze te doorlopen fase als begeleider. In deel drie zal tevens de tool, het UI-diagram van Hofstede, in praktijk omgezet worden.

7.1.4.2 leeftijd

Competenties betreffende zelfstandigheid zijn leeftijdsgebonden. Voor de hand liggend is het feit dat een vijfjarige andere competenties te verwerven heeft dan een vijftienjarige. Dit moet worden ingecalculeerd in het handelingsplan.

7.1.4.3 Individualiteit

Elke persoon heeft sterktes en zwaktes, zo ook niet-begeleide minderjarige vreemdelingen. Zij zijn geen uitzondering op de regel. Waar de één intensievere begeleiding nodig heeft op huishoudelijk gebied zal de ander meer begeleid moeten worden op administratief vlak. Een individuele benadering en een uitgewerkte tool, die deze flexibiliteit kan waarborgen, is van grote waarde. In deel drie zal een flexibel handelingsplan uitgewerkt worden, waar er rekening mee gehouden kan worden met ieders persoonlijkheid.

8. Methodieken

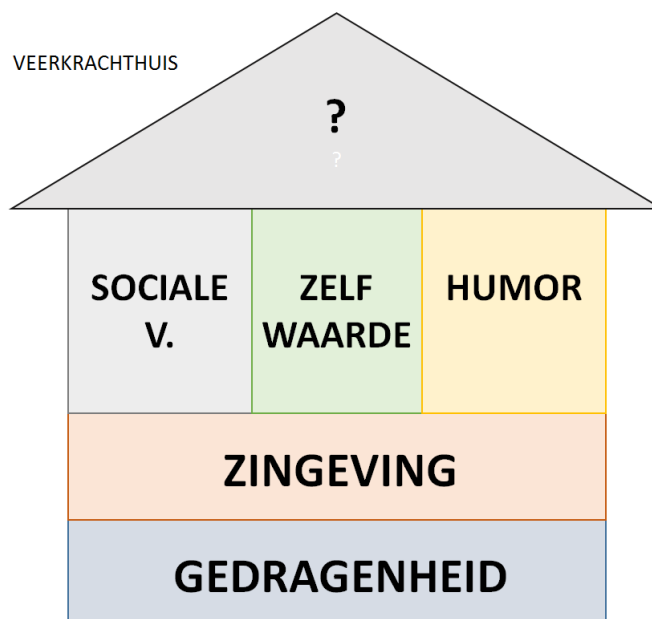
Men kan van verschillende methodieken gebruik maken als men de jongeren begeleidt. Het is een kunst om de meest adequate toe te passen. De meest passende methodiek hanteren, of een combinatie van meerdere methodieken, op het juiste tijdstip van het proces geeft meer kans op een succesvol resultaat.

8.1 Empowerment

Empowerment is een methodiek waarin men vertrekt van de sterktes. Men legt veel verantwoordelijkheid en vertrouwen bij de NBMV. Men gelooft in de capaciteiten. Slechts wanneer de begeleider opmerkt dat er onvoldoende progressie wordt gemaakt grijpt men in. Deze methodiek geeft het zelfvertrouwen een boost naarmate de begeleider blijk van vertrouwen geeft en er succeservaringen ingebouwd worden. Desalniettemin is de grens flinterdun. Wanneer de begeleider niet op tijd ingrijpt, kan er een proces van dalend zelfvertrouwen plaatsvinden naarmate de successen uitblijven. Indien de methodiek correct toegepast wordt is dit echter een geschikte methodiek in deze setting. De NBMV heeft een versneld traject, de tijdspanne is behoorlijk kort. Vandaar kiezen we voor een progressieve aanpak.

8.2 Veerkrachthuis

Gewone jongeren in een ongewone situatie. Vanuit deze slagzin moet de begeleider vertrekken. Bewondering voor het feit dat deze jongeren zich op een goede manier blijven ontwikkelen, ondanks de vreemde omstandigheden, is niet misplaatst. Het veerkrachthuis¹ bestaat uit twee componenten en vijf bouwstenen. Enerzijds spreekt men van de verzet component, zich kunnen verzetten tegenover vernietiging. Anderzijds kan men de component van de capaciteit terugvinden. Het kunnen opgroeien in moeilijke omstandigheden. Aan de basis van het veerkrachthuis bevinden zich de bouwstenen: gedragenheid, zingeving, humor, zelfwaarde en sociale vaardigheden.. Deze worden in deel 3 van dit eindwerk uitvoering besproken.

Figuur 5: het veerkrachthuis

Deze methodiek kan men tevens linken aan de methodiek empowerment. Men vertrekt vanuit de talenten en sterke eigenschappen waaruit de NBMV kracht kunnen putten voor de uitbouw van hun leven.

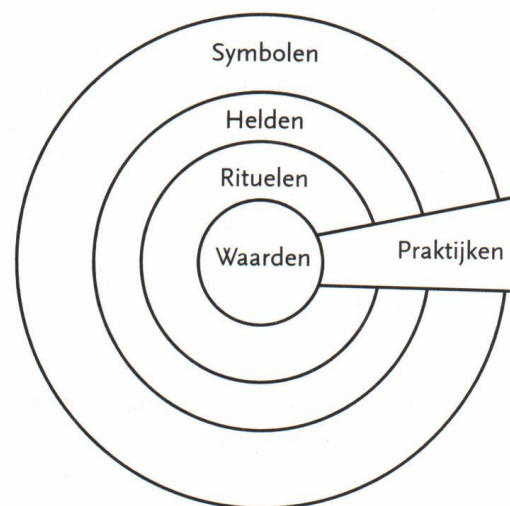
8.3 TOPOI model

Het TOPOI-model is een intercultureel methodisch denkkader, dat een betere garantie geeft op een goede (interculturele) communicatie. TOPOI² staat voor Taal, Ordening,

¹ DE SMET T, *Ontmoeting met het vreemde*, p75, Garant, 2009.

²TOPOI MODEL,*Internet*, 15/04/2014

Personen, Organisatie en Inzet. Gedurende dit proces is een goede communicatie goud waard. Indien er geen goede communicatie is, is er minder kans op slagen. Men zal stranden op het feit dat de boodschap niet goed overkomt. Bepaalde uitspraken of gedragingen van een NBMV kunnen misplaatst overkomen bij een begeleider. Men gaat hier tegendraads op reageren terwijl het vaak een miscommunicatie is. In de cultuur van de NBMV zijn deze uitspraken/gedragingen ingeburgerd terwijl ze in de huidige cultuur/structuur een andere betekenis hebben. Een tweede miscommunicatie vertrekt vanuit het feit dat de begeleider een angst ontwikkeld om de NBMV te discrimineren, maar anderzijds de doelen wil behalen. Een goed hulpmiddel is het TOPOI model. Het TOPOI model vertrek namelijk vanuit de overtuiging dat men moet achterhalen wat mogelijke raakvlakken zijn in de relatie. Men moet vanuit deze kracht vertrekken. Deze kan men gebruiken om een vertrouwensband en betere samenwerkingsbasis mee op te bouwen

Het ui-diagram van Hofstede

Figuur 6: Het UI-diagram van Hofstede

Het UI-diagram van Hofstede¹ is een handige tool om het TOPOI model in praktijk te zetten. De kern, waarden, zijn de diepste lagen die de cultuur waarborgen. Symbolen zijn de oppervlakkigste, helden en rituelen zitten er tussen in.²

¹ HOFSTED E G, *allemaal andersdenkenden, omgaan met cultuurverschillen*, p22, business contact, 2012

² Zie uitwerking deel drie

1. Waarden

De waarden die de NBMV van kindsbeen af aan heeft verinnerlijkt. Waarden kan met vergelijken met gevoelens: het gevoel zegt wat fout of juist is.

2. Rituelen

Dit zijn collectieve activiteiten die plaatsvinden om een doel te bereiken. Dit kan enerzijds een simpele handdruk zijn en anderzijds kan dit ook de wekelijkse bijeenkomst in de kerk zijn.

3. Helden

Personen, levend of dood, die men als gedragsmodellen aanziet. Niet zelden is dit cultuurgebonden.

4. Symbolen

Gebaren, woorden, afbeeldingen of voorwerpen die alleen begrepen worden door hen die dezelfde cultuur waarborgen.

5. Praktijken

De symbolen, helden en rituelen die zichtbaar zijn voor buitenstaanders.

Waarden zijn moeilijk uit te wissen. Doch kan men de waarden van de NBMV laten aanpassen aan de nieuwe cultuur, zonder de fundamentele wortels van deze waarden te verloochenen. Daarna kan men zich richten op het aanleren van nieuwe praktijken.

Om dit TOPOI model meer kans tot slagen te geven, kan gewerkt worden met de vijf axioma's van Paul Watzlawick. Een ieder axioma kan gelinkt worden aan een terrein van het TOPOI model.

1. Elke communicatie verloopt zowel digitaal als analoog (Taal)
2. Het karakter van een betrekking is afhankelijk van de interpunctie van de loop der gebeurtenissen (Ordering)
3. Elke communicatie heeft een inhouds- en betrekkingaspect (Personen)
4. Elke communicatie verloopt zowel symmetrisch (gelijk) ofwel complementair (elkaar aanvullend), al naar gelang ze gebaseerd is op gelijkheid of verschil (Organisatie)

5. Men kan niet niet-communiceren (Inzet)

De vijf axioma's gebruikt men als handvaten tijdens de hulpverlening. Zowel de axioma's als de domeinen van het TOPOI model zijn verweven met elkaar. In theorie worden de domeinen elk apart doorlopen. In praktijk komen ze gelijktijdig voor.

8.4. SMART doelen

Ieder proces heeft een stappenplan of schema nodig. De belangrijkste factor is realisme.

1. Specifiek

Wat moet er verbeteren?

Wie gaat eraan werken?

Wanneer gaat men eraan werken?

2. Meetbaar

Hoe gaan we de doelen meten?

3. Actie

Hoe gaan we het aanpakken?

4. Realistisch

Realistische doelen bepalen. Tussendoelen maken zodat er door kleine successen een zelfvertrouwen kan opgebouwd worden en het harde werk op tijd en stond beloond wordt.

5. Tijdsgebonden

Wanneer moet het doel behaald zijn?

Door het SMART schema visueel aantrekkelijk (elke communicatie heeft een inhouds- en betrekkningsniveau) op te stellen zal de NBMV er zich meer tot aangetrokken voelen. Het deelnemingsniveau zal hoger zijn.

Praktisch gedeelte

1. Kwalitatief interviewen

Voor dit eindwerk is gekozen om op kwalitatieve wijze te interviewen. Op deze wijze is getracht een correct antwoord te verkrijgen op de onderzoeksvraag “Op welke manier kan men op microniveau de voorbereiding op zelfstandigheid bevorderen?”

1.1 Definitie

“Een kwalitatief interview is een vorm van informatieverzameling, waarbij de interviewer één of meer respondenten bevroegt op grond van een onderzoeksvraagstelling. Daarbij geeft de interviewer aan de respondenten ruimte voor uitwijding, in hun eigen woorden, over de door hen ervaren feiten, hun beleving, betekenisverlening en nuanceringen met betrekking tot het onderwerp van onderzoek en eventuele effecten daarvan op hun leven. De interviewer probeert daarmee de leefwereld van de respondenten te begrijpen en doorgronden.” Jeanine Evers (2007), *kwalitatief interviewen: kunst én kunde*, LEMMA, p27

1.2 Voordelen

Een kwalitatief interview heeft veel voordelen. Een open interview, synoniem, is het grootste voordeel. De opportuniteit om af te wijken van de vooropgestelde vragen geeft tijdens het interview nieuwe inzichten en ideeën. De vijf voornaamste voordelen zijn de volgende.¹

1. Diepte en detail

Tijdens een open interview is er ruimte om door te vragen op oppervlakkige antwoorden. Als men gebruikt maakt van een schriftelijk interview moet men er rekening mee houden dat de meeste respondenten gesloten en korte antwoorden geven. Nu is er de opportuniteit om diepgang te brengen in de antwoorden door interesse te tonen voor bepaalde betekenissen van antwoorden. Meer details verkrijgt men door de techniek doorvragen.

¹ EVERS J, *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*, p24, LEMMA, 2007

2. Nuance

In een gesloten interview bestaat er geen ruimte om bijvragen te stellen. Dit in tegenstelling tot het face tot face interview. Vaak heeft men een uitgesproken mening over een bepaald onderwerp, de vraag in een andere context stellen kan deze uitgesproken mening doen vervagen.

3. Levendigheid

De onderzoeker heeft de ruimte om de vraag zo te stellen dat de respondent voorbeelden kan geven. Vanuit deze voorbeelden kunnen nieuwe ideeën groeien.

4. Rijk aan informatie

Een goed interview zorgt voor meer ideeën en thema's. Enerzijds kan men uitweiden op de vooropgestelde vragen. Anderzijds kan men vervolgvragen en bijvragen stellen. De respondent heeft de ruimte om thema's aan te halen die interessant zijn bij het te bespreken onderwerp.

5. Onderscheid met andere vormen van informatievergaring

Het doel en de werkwijze van een kwalitatief interview zijn anders dan bij andere dataverzamelingen. Het is wetenschappelijk of praktijkgericht.

2. Multidisciplinaire kijk

Een multidisciplinaire kijk geeft meer bruikbare ideeën, daar er een combinatie gemaakt wordt van meningen/inzichten vanuit verschillende professionele invalshoeken.

Op het domein van de interviews is dezelfde werkwijze gehanteerd. Zowel psychologen, logistieke medewerkers, leidinggevende, begeleiders alsook personen van een andere organisatie hebben gerespondeerd. Dankzij de verscheidenheid van disciplines is er een brede kijk ontstaan op de onderzoeksvraag en is er een betere tool ontwikkeld.

De synthese van de interviews kan bij de auteur van dit eindwerk verworven worden. Daar deze interviews niet opgenomen zijn, worden ze als informele gesprekken betiteld.

3. Conclusie

Doorheen de interviews werd duidelijk dat de graad van zelfstandigheid op de domeinen vooral persoonsgebonden is. Bepaalde NBMV gaan geen problemen ervaren op financieel vlak, maar dan wel weer op huishoudelijk vlak en omgekeerd. Tijdens de stageperiode in het OC heb ik dit persoonlijk ervaren. Verder was een veelvoorkomend fenomeen het feit dat een sociaal netwerk uit bouwen een belangrijk onderwerp is in de zoektocht naar de zelfstandigheid. Doch is dit een frequent werkpunt voor de NBMV.

Een handelingsplan met ruimte voor individuele werkpunten is een belangrijk werkinstrument. Daar het OC de NBMV enkel moet voorbereiden op fase drie, de individuele opvang, moet er toch aandacht besteed worden aan de nu al opgedoken 'pijn punten' betreffende de zelfstandigheid. Het is geen verspilde energie om NBMV er, in deze fase van het opvangtraject, al in te begeleiden. Het biedt de niet-begeleide enkel voordelen. De doorstroming naar fase drie in het opvangtraject zal vloeiender gebeuren. De begeleiding hierbij zal uiteraard niet op een even hoog niveau qua intensiviteit en individualiteit kunnen gebeuren dan in een volgende fase. Het OC is en blijft een collectieve opvangstructuur, men heeft minder ruimte om adequaat te handelen daar er een groot aantal personen in het OC verblijft. Daarom beveel ik het volgende aan. Iedere begeleider beschikt over een aantal deeltaken. De deeltaak "NBMV" bestaat nog niet. Daar er wel een dienst rond de NBMV is uitgewerkt, en er op bepaalde uren een medewerkster dagdagelijkse leven aanwezig is, lijkt het me een bevorderlijk idee om één begeleider de vaste deeltaak "NBMV" te geven. Met de uitwerking van de deeltaak gaat er meer structuur geboden worden. Daar waar er momenteel elke avond een andere begeleider de verantwoordelijkheid heeft, biedt een vast schema met een minimum aantal begeleiders een beter houvast. De opvolging van opgemaakte handelingsplannen en mogelijke werkpunten kan adequater aangepakt worden, daar de begeleider een frequenter contact heeft met de NBMV.

Het fenomeen IB is tevens een te belangrijk aspect in het OC om deze deeltaak te verwijderen. De vaste NBMV begeleider staat enkel in voor de praktische zaken.

De werkinstrumenten die ondersteuning gaan bieden worden gedetailleerd besproken in onderlinge items. Ik heb getracht om de instrumenten enerzijds zo individueel en flexibel mogelijk uit te werken. Anderzijds heb ik getracht om de zakelijk- en abstractheid zo minimaal mogelijk te houden. Uiteraard heb ik de invloeden en theorieën van het theoretische gedeelte in de tools verwerkt.

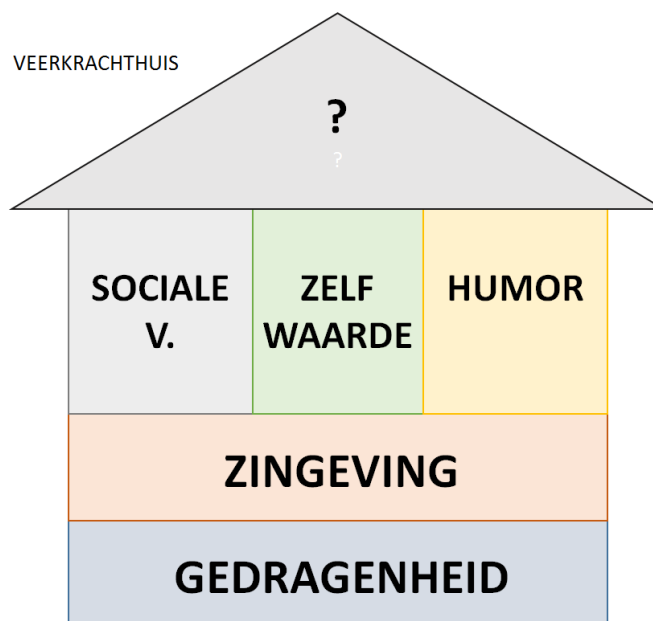
4. Uitwerking werkinstrumenten

Om de theorieën op een realistische manier uit te werken, is er een aanvaardbaar stappenplan uitgewerkt. In dit stappenplan is er ruimte voor een individuele aanpak zonder het stappenplan te verlaten of te verloochenen. Dit stappenplan vergt teamwork. Het is een JIJ EN IK proces. Zo voelt de NBMV dat er met hem samengewerkt wordt en niet alleen is.

4.1 STAP 1: Kennismaking met de NBMV

De belangrijkste actor is de NBMV. Wat wil hij/zij bereiken? Hoe groot is zijn zelfkennis? Hoeveel zelfvertrouwen heeft hij? Dit zijn de eerste vragen waar men een antwoord op moet hebben alvorens men een handelingsplan kan uitwerken. Zonder antwoordt op deze cruciale vragen zal men minder of geen succes boeken.

4.1.1 Tool: veerkrachtenhuis

Figuur 5: Het veerkrachtenhuis

4.1.1.1 Handleiding

Vragen die helpen om het veerkrachtenhuis uit te werken.

1. Gedragenheid

Enkel indien de NBMV een connectie voelt met de mensen rondom hem, zal er goed gewerkt kunnen worden aan de weg naar zelfstandigheid. Indien er geen connectie is tussen de NBMV en zijn omgeving, zal er afwijzend gedrag vertoond worden.

- Voel je je aanvaard door je (nieuwe) omgeving?
- Begrijp je de mensen rondom je?

2. Zingeving

Indien de NBMV het leven zinvol vindt, zal er gewerkt kunnen worden aan de weg naar zelfstandigheid.

- Hoe zie je momenteel je toekomst?
- Heb je plezier in je leven momenteel?

3. Humor

Humor zorgt voor ontspanning en stimulatie. Wanneer deze ontbreekt in het leven van de NBMV zal er minder enthousiasme zijn om aan de zelfstandigheid te werken.

- Lach je graag?
- Vind je dat je genoeg lacht momenteel?

4. Zelfwaarde

Hoe schat de NBMV zichzelf in? Is dit een realistische kijk?

- Bekijk je jezelf op een positieve manier of eerder negatief?
- Heb je veel zelfvertrouwen?

5. Sociale vaardigheden

Op welke manier uit de NBMV zijn/haar gevoelens? Communiceert hij/zij deze gevoelens? Op welke wijze vraagt hij/zij hulp?

- Maak je snel contact met andere kinderen?
- Durf je hulp te vragen indien nodig? Zo ja, hoe doe je dit?

6. Andere belangrijke (persoonlijke) domeinen

Indien de begeleider tijdens het eerste gesprek rond zelfstandigheid uitgesproken aandachtspunten opmerkt, is er ruimte om deze te noteren in het dak van Het Veerkrachthuis.

Deze vragen dienen als handvaten. Er is ruimte om af te wijken wanneer de opportuniteit zich voordoet. Aan de hand van deze vragen kan men Het Veerkracht huis invullen en gebruiken als handvaten bij de volgende tools. Men kan Het Veerkrachthuis tevens ook gebruiken om de volgende tools mee uit te werken.

Voorbeeld:

De NBMV geeft aan nooit hulp te vragen. In stap twee kan de begeleider erachter komen dat dit gelinkt is aan de cultuur.

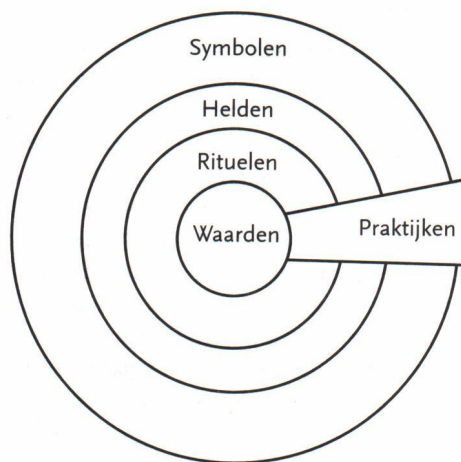
4.2 STAP 2: Kennis maken met de cultuur van de NBMV

Weet dat elke cultuur andere waarden en normen ter ere neemt. De vijf axioma's moeten ten alle tijden toegepast worden. Ga bij elk aanstootgevend non-verbaal of verbaal gedrag na of dit geen gebruik is van de cultuur. Anderzijds moet men via het TOPOI model erachter komen wat de gemeenschappelijke punten zijn in de relatie. Deze kan men gebruiken om een vertrouwensband en betere samenwerkingsbasis mee op te bouwen.

4.2.1 Tool: TOPOI MODEL -UI-diagram

Het UI-diagram van Hofstede is een handige tool die men kan handteren om het TOPOI model om te zetten in praktijk.¹

¹ HOFSTEDE G, *allemaal andersdenkenden omgaan met cultuurverschillen*, p23, business contact, 2007

Het ui-diagram van Hofstede

Figuur 6: Het UI-diagram van Hofstede

4.2.1.1 Handleiding

Men kan aangeboren en aangeworven zaken onderscheiden van universele eigenschappen. Het TOPOI model vertrekt vanuit de gemeenschappelijk eigenschappen. Biologische soort, universele basisbehoeften en universele basisemoties zijn drie eigenschappen die, ongeacht de culturele achtergrond, opgenomen zijn in de Universele Verklaring van de Rechten de Mens. De begeleider start met deze basis te respecteren. Vervolgens kan men opbouwen naar een meer specifiekere begeleiding die nieuwe praktijken aanleert aan de NBMV. Deze begeleiding kan starten met het doorlopen van de volgende drie stappen.

1. Achterhalen van waarden

Het achterhalen van waarden kan men door de NBMV de volgende vragen te stellen.

- Welke waarden draag je hoog in het vaandel?
- Welke waarden weerspiegelen je cultuur?

BV: Afghanen mannen excuseren zich niet indien ze storend/fout gedrag vertonen. Deze waarde hebben ze van kind af aan geleerd. Zich excuseren is 'fout', als man doet men zoiets niet.

2. Onderzoek

In stap twee gaat de begeleider onderzoeken hoe men de waarden, zonder deze te verloochenen, kan aanpassen aan de waarden van de heersende cultuur in België.

BV: In België excuseert een man zich wel indien er storend/fout gedrag vertoond is. De NBMV zal zich moeten aanpassen.

3. Nieuwe praktijken

In stap drie combineert men de vertrouwde waarde met de nieuwe gewoonte.

BV: De NBMV zal zich, in een volgende situatie waarin excuses aan de orde zijn, op een andere manier moeten excuseren. In plaats van sorry te zeggen zal hij/zij duidelijk maken dat hij weet heeft over het verkeerde gedrag. Dit kan door een handdruk te geven.

Dit bovenstaande voorbeeld is simplistisch. In de praktijk zal hierover veel denkwerk voorafgaan.

4.3 STAP 3: OBSERVATIE

Nadat men de twee eerste stappen succesvol heeft afgehandeld, volgt er een observatie periode. De observatie periode heeft maximum een tijdsduur van 14 dagen. Wanneer deze periode is afgerond, gaat men samen met de NBMV de bevinden en opmerkingen delen.

4.3.1 Tool: afchecklist

Domein	Te behalen	Behaald	Opmerkingen
School	Gaat elke dag naar school	Ja/nee/NVT	
	Geeft schoolpapieren tijdig af (aan IB of LN ¹)	Ja/nee/NVT	
	Is in orde met huistaken	Ja/nee/NVT	
	Studeert voldoende	Ja/nee/NVT	
Huishoudelijke taken	Orde/netheid kamer	Ja/nee/NVT	

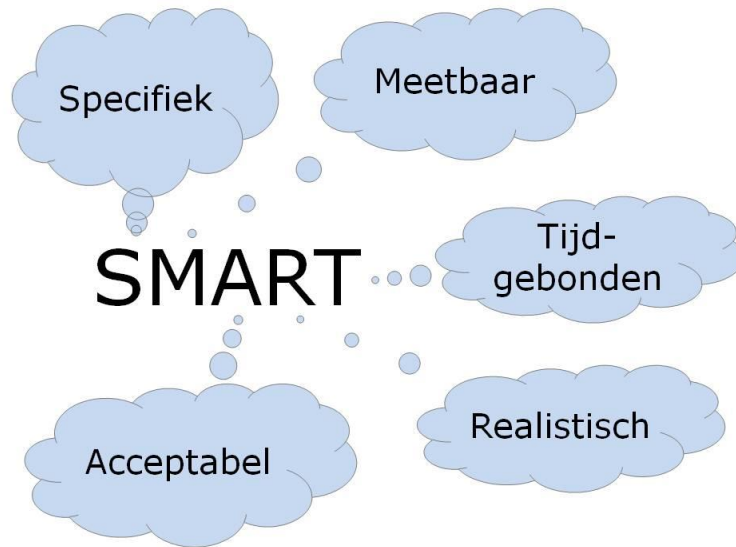
¹ IB: Individuele Begeleider en LN: Late shift verantwoordelijk voor NBMV

	Orde/netheid koelkast	Ja/nee/NVT	
	Wekelijks tafel poetsen	Ja/nee/NVT	
	Tijdig doen van was	Ja/nee/NVT	
Stiptheid	Staat tijdig op	Ja/nee/NVT	
	Gaat op het afgesproken uur slapen	Ja/nee/NVT	
	Vraagt tijdig vakantie/missie aan	Ja/nee/NVT	
	Vraagt tijdig om het centrum voor enkele uren te verlaten (Fitness, zwemmen, naar vrienden,...)	Ja/nee/NVT	
Individueel gemaakte afspraken	<i>Zelf in te vullen</i>	Ja/nee/NVT	
	<i>Zelf in te vullen</i>	Ja/nee/NVT	
	<i>Zelf in te vullen</i>	Ja/nee/NVT	
	<i>Zelf in te vullen</i>	Ja/nee/NVT	

4.4 STAP 4: OPSTELLEN van doelen

Nadat de concrete doelen zijn opgesteld, maakt men gebruik van de SMART methodiek. Op deze manier krijgt men een duidelijk overzicht welke doelen behaald moeten worden en op welke manier. Het dossierschema mag abstract en in schemavorm opgesteld worden. Om het voor de NBMV visueel aantrekkelijk te maken is volgend voorbeeld uitstekend.

4.4.1 Tool: SMART

Figuur 7: SMART

4.4.1.2 Handleiding

Het SMART model kan aan de hand van volgend schema ingevuld worden.

Specifiek	<i>Omschrijf het doel zo concreet mogelijk.</i> <i>Wat/welk doel wil men bereiken?</i> <i>Wie wil het doel bereiken?</i> <i>Waarom wil men het doel bereiken?</i>
Meetbaar	<i>Hoe gaat men het te bereiken doel meten?</i> <i>(Aan de hand van checklist, observatie,...)</i>
Acceptabel/activerend	<i>Zorg voor een doel dat aanspreekt. Een doel wat de NBMV niet aanspreekt of waar hij/zij geen klik mee heeft, zal niet behaald worden. De NBMV zal niet aan het doel willen werken.</i>

<p style="text-align: center;">Realistisch</p>	<p><i>Het doel moet realistisch en haalbaar zijn. Een utopische doelstelling zal eerder een deuk in het zelfvertrouwen opleveren en minder stimulatie bij een volgend doel.</i></p> <p><i>Indien het een moeilijk te bereiken doel is, zorg dan voor tussentijdse doelen. Kleine doelen die gemakkelijker te bereiken zijn en die samen het hoofddoel doen bereiken. De succesjes die men bereikt door de tussen doelen te bereiken zorgen voor stimulatie.</i></p>
<p style="text-align: center;">Tijdgebonden</p>	<p><i>Maak een begin- en einddatum.</i></p> <p><i>Wanneer begint de NBMV eraan?</i></p> <p><i>Wanneer moet het doel, liefst, behaald zijn?</i></p>

4.5 STAP 5: Tussentijdse evaluatie/bijsturing

Een tussentijdse evaluatie is belangrijk. Bij het streven naar het einddoel zijn er tussendoelen opgemaakt. Na een respectabele tijd moet er afgecheckt worden of deze tussendoelen behaald zijn.

4.5.1 Tool: checklist

De begeleider gaat aan de hand van de checklist, die men gebruikt heeft bij de observatie fase, nagaan of de tussendoelen bereikt zijn. Wanneer deze effectief bereikt zijn, zal dit de motivatie van de NBMV zeker ten goede komen. Wanneer deze helaas nog niet bereikt zijn zal men moeten achterhalen wat de reden is of waar de NBMV nog extra begeleiding nodig heeft.

Deze stap blijft zich herhalen tot de NBMV doorstroomt naar fase drie. Wanneer de NBMV doorstroomt naar fase drie, kan dit stappenplan bij het bestaande evolutieverslag gevoegd worden. Op deze manier krijgt de opvangstructuur waar de

NBMV vanaf dan gaat verblijven een concreet beeld hoe ver de NBMV staat in het zelfstandigheidsproces.

5. Tijdschema

STAP	WANNEER	TOOL
Stap 1: Kennismaking met de NBMV.	1 ^{ste} -3 ^{de} dag	Veerkrachthuis
Stap 2: Kennismaken met de cultuur van de NBMV. Waarden (en normen) onderzoeken.	4 ^{de} -7 ^{de} dag	UI-diagram
Stap 3: Observeren	7 ^{de} – 27 ^{ste} dag	CHECKLIST
Stap 4: Opstellen van doelen	28 ^{ste} dag	SMART
Stap 5: Bijsturing	Iedere 30 dagen	CHECKLIST

6. Besluit en aanbeveling

De hoofdoelstelling van dit eindwerk was een stappenplan te creëren, dat de weg naar zelfstandigheid van de NBMV kan bevorderen. In dit item worden er antwoorden gegeven op de onderzoeksvragen die in de inleiding aangehaald zijn.

1. Zijn er aandachtspunten bij het begeleiden naar zelfstandigheid van NBMV?

Ja, er zijn aandachtspunten. Eerst en vooral moet men rekening houden met de vertrouwde cultuur. Deze zal, vooral in de beginfase, de hoofdreden zijn waarom de NBMV zich afzetten tegen de begeleiding. Verder is de leeftijd een belangrijke actor is de begeleiding. De doelen die men moet behalen zijn leeftijdsgebonden of aangepast naar leeftijd. Daar iedere persoon uniek is, is individualiteit ook een aandachtspunt. Iedere persoon heeft domeinen waarin hij/zij reeds heel zelfstandig in is en andere domeinen waar meer begeleiding nodig is.

2. In welke mate hebben de NBMV baat dat men ze begeleid naar volledige zelfstandigheid?

Uit de interviews bleek dat de NBMV in hoge mate baat hebben in begeleiding naar zelfstandigheid. In tegenstelling tot Vlaamse jongeren zullen NBMV geen keuze hebben en vanaf de leeftijd van achttienjaar zelfstandig moeten overleven.

Vlaamse jongeren hebben vaak de gelegenheid om tot een latere leeftijd bij het gezin te blijven wonen.

3. Welke methodieken zijn aangewezen bij een zelfstandigheidstraining?

Daar het OC zich situeert in fase twee van het opvangtraject, zijn er hoofdzakelijk stimulerende methodieken vereist. In fase drie wordt er verondersteld dat er een zelfstandigheidstraining opgestart wordt, fase twee is hoofdzakelijk de voorbereiding. Empowerment, het veerkrachthuis, TOPOI-model (UI-diagram) en SMART zijn daarom aangewezen methodieken. Deze allen waarborgen de eigenheid van de persoon, vertrekken vanuit de krachten en geven de kans om op eigen tempo de vooropgestelde doelen te behalen.

4. Moet/kan er rekening gehouden met cultuur?

Er moet ongetwijfeld rekening gehouden worden met cultuur(verschillen). Deze onderzoeksvraag is beantwoord in onderzoeksvraag één.

5. Is het organisatorisch haalbaar om de zelfstandigheid van de NBMV te stimuleren/begeleiden?

Om een zo hoog mogelijk succesprocent te bereiken van dit stappenplan heb ik volgende aanbeveling in gedachten. Het OC kan een nieuwe deeltaak creëren. Deze deeltaak kan 'zelfstandigheid NBMV' genoemd worden. Enkel indien er een begeleider zich frequent bezighoudt met de uitwerking van dit stappenplan naar zelfstandigheid, zullen er gunstige resultaten geboekt worden met NBMV.

Kritische kijk

1. Stageplaats

De afgelopen weken heb ik stage gelopen in het Rode Kruis opvangcentrum Het Valkenhof. Het onderwerp van dit eindwerk is gerelateerd aan dit opvangcentrum. Stage doen binnen deze organisatie was zeer aangenaam. Daar er altijd een collegiale sfeer heerste en iedere collega mij steunde, was er de opportuniteit om mij deftig in te werken.

Het opvangcentrum vangt sinds twee jaar NBMV op. Dit project is m.a.w. nog zeer jong. Het opvangcentrum situeert zich in de tweede fase van het opvangtraject. Het is een delicate fase. Daar er pas in fase drie zelfstandigheidstraining toegepast wordt, is het toch belangrijk dat men hen voorbereidt op die volgende fase. De flinterdunne grens tussen voorbereiden en trainen geeft deze fase een (hogere) moeilijkheidsfactor.

Daar het OC geen leefgroep is, maar een collectieve structuur heeft, kan men zich in mindere mate intensief met deze jongeren bezig houden. De NBMV verblijven ongeveer 12 maanden in het opvangcentrum. In tegenstelling tot andere instellingen en fasen is dit een korte verblijfsduur. Een lange termijn begeleiding, inzake zelfstandigheid, is bijgevolg onhaalbaar.

Het OC doet nochtans haar best om NBMV zo adequaat mogelijk te begeleiden. Eerst en vooral stelt het OC iedere (week)avond een begeleider beschikbaar die verantwoordelijk is voor de aanwezige NBMV. De taken hiervoor zijn uitvoerig besproken in deel twee. Iedere NBMV heeft zijn/haar individuele begeleider. Een langdurige observatie, negen weken, toont aan dat deze jongeren belang hechten aan deze, persoonlijke, aandacht. De individuele begeleiders doen hun best om hun pupil zo goed mogelijk te begeleiden en zoveel mogelijk aandacht te geven. Desalniettemin hebben deze individuele begeleiders niet zelden minder dan nodig.

Vandaar mijn aanbeveling om één begeleider de deeltaak 'zelfstandigheid NBMV' te geven. De begeleider in kwestie heeft de opportuniteit om een intensievere begeleiding aan te bieden aan de NBMV. Het belang van de zelfstandigheid is een te belangrijke factor om in deze fase van het opvangtraject, geen tijd of energie in te steken. Doch zou ik de invulling "individuele begeleider" niet schrappen. Deze invulling heeft naar mijn mening een te grote waarde binnen de opvangstructuur. Ook de NBMV-dienst mag niet verdwijnen.

Een kritische opmerking van mezelf over deze aanbeveling is de volgende. Als men mijn aanbeveling in praktijk omzet, zijn er in principe twee begeleiders die zich (intensief) bezig houden met de NBMV. Bij gevolg moet er naar de NBMV duidelijk gecommuniceerd worden wie welke taken heeft. Anders kan dit voor verwarring zorgen.

2. Onderzoek

2.1 Fonto Nova

Fonto Nova is één van de organisaties waar de NBMV naar kunnen doorstromen. Ik ben een bezoek gaan brengen aan deze organisatie en heb van de gelegenheid gebruik gemaakt om een interview af te nemen van de hoofdbegeleider. Dankzij deze opportuniteit is mijn inzicht in het opvangtraject groter geworden. De hoofdbegeleider heeft tevens ook Observatiecentrum Steenokkerzeel opgericht (fase één).

Ik heb meer inzicht gekregen in wat de te bereiken doelstellingen zijn in fase drie. Zo kreeg ik een eerste idee hoe mijn stappenplan eruit moest zien en welke elementen zeker aanwezig moeten zijn opdat de NBMV zich in de mate van mogelijke goed kunnen voorbereiden.

2.2 Literatuur

Om mijn kennis te verbreden ben ik relevante tijdschriften, boeken en artikels gaan opsporen betreffende de begeleiding van NBMV. Daar ik geen kennis had van de doelgroep voorgaande de stage, was dit een must. Ten eerste is een basiskennis van de algemene begeleiding een voordeel, daar ik mijn zelfstandigheidsbegeleiding hieraan heb gelinkt. Mijn kennis inzake de algemene begeleiding, procedure en verloop opvangtraject, had gedurende de uitwerking van dit eindwerk nog iets groter mogen zijn. Een voorbereidende meeloop periode voor de aanvang van deze stage zou een oplossing geweest zijn. Verder heeft de gelezen literatuur me gestimuleerd in mijn creativiteit naar mijn stappenplan toe. Met name auteurs Hoffman en Hoffstede hebben mij sterk geïnspireerd naar de uitwerking van het eindwerk toe. Dit kan men opmerken aan de gekozen methodieken ik verwerkt heb in deel 3. Tot slot zorgde de literatuur ervoor dat ik vlotter ingewerkt geraakte in de werking van de stageplaats. Dankzij deze theorie was ik sneller mee met de praktijk en vormde dit een meerwaarde naar mijn stage toe.

2.3 Observatie

Gedurende de afgelopen weken heb ik een grondige en uitgebreide observatie uitgevoerd. Ik merkte enkele opmerkelijke zaken op. Deze kwamen courant terug in de afgenomen interviews. Ik had, zoals hierboven geschreven, graag een voorafgaande observatie benomen, maar desondanks heb ik toch genoeg observatiemomenten kunnen inlassen tijdens de stage zelf.

2.4 kwalitatief onderzoek

Dankzij de voorgaande observaties, had ik voor mezelf een beeld gevormd waar de prioriteiten lagen om aan te werken. Aan de hand van de persoonlijke bevindingen heb de vragen voor het interview opgemaakt. Na een grondige evaluatie, van de interviews, vind ik dat deze interview vragen soms wat te oppervlakkig gesteld zijn. Desondanks hebben de respondenten diepgaande antwoorden gegeven.¹ Aan de hand van mijn eigen bevindingen en de verkregen meningen en antwoorden, is het stappenplan ontworpen.

3. Actualiteit

Naar mijn persoonlijke mening is er een minimum aan media aandacht. Er mag een maximum belangstelling naar NBMV zijn vanuit de media. Ondanks het feit dat het een zeer actueel thema is, krijgt het een minieme, waardevolle, belangstelling van de media. Als men deze belangstelling zou opwaarderen, komt er vanzelfsprekend meer interesse in het onderwerp. Vanuit die interesse ontstaan er, hopelijk, nieuwe projecten die de NBMV een meer grondigere opportuniteit bieden die hen helpt overleven in deze maatschappij.

4. Persoonlijke mening

Het zal moeilijk worden maar het kan. De zegswijze 'water bij de wijn doen' is hier zeker van toepassing.

Een nadeel aan dit stappenplan is dat het heel tijdsintensief gaat zijn. Dit zal misschien een struikelblok zijn (vooral wanneer de deeltaak zelfstandigheid bij NBMV niet wordt ingevoerd).

¹ Zoals vermeld is de synthese van de interviews bij mezelf te verkrijgen. De gestelde vragen vindt U terug in de bijlagen.

4.1 Opvangtraject

De wijze waarop het opvangtraject verloopt vind ik goed. De drie fasen moeten zeker behouden worden. Dankzij het 'fasen traject' kan men stapsgewijs opbouwen naar het te bereiken doel: totale zelfstandigheid.

4.2 Persoonlijk traject

Gedurende deze stageperiode en het schrijven van dit eindwerk, ben ik zowel als persoon maar ook als maatschappelijk assistente gegroeid. Daar enkele werkpunten op stage ook werkpunten zijn in mijn dagelijkse leven ben ik zowel privé als op werkvlak gegroeid. Enerzijds heb ik mezelf beter kennen. Daar waar ik dacht mezelf te kennen, heb ik mezelf opnieuw ontdekt. Zelfreflecties maken heeft me hierbij geholpen. Gedurende mijn theoretische opleiding stond ik redelijk kritisch opgesteld tegenover zelfreflecties. Jezelf kennen is één, maar jezelf kritisch beoordelen en daaruit leren vond ik een onrealistische gedachte. Dankzij deze stage werd ik regelmatig gedwongen om na een moeilijke situatie een zelfreflectie te maken. In mijn verdere carrière zal ik dit blijven doen. Anderzijds heb ik bevestiging gekregen van aspecten die ik al kende van mezelf. Dit was een aangename ervaring.

Een levenslang aandachtspunt is het schrijven. Ondanks ik mijn best doe om zakelijk te schrijven, blijft mijn schrijven een te laag niveau behalen. Als maatschappelijk assistente is het een must om uit te blinken in verslagen schrijven. Over het algemeen ben ik niet helemaal ontevreden. Enerzijds heb ik op het antwoord op de onderzoeksvraag op een correcte manier kunnen uitdrukken. Anderzijds had dit op een meer zakelijke manier geformuleerd mogen worden.

Gedurende het uitwerken van het stappenplan kon ik rekenen op aanzienlijk veel creativiteit en ideeën. Doch werd ik gelimiteerd om deze uit te werken. Het was een uitdaging om de ideeën uit te werken op papier en in realistische tools. Uiteindelijk is het me gelukt om deze in een bruikbaar stappenplan om te zetten.

Tot slot wil ik deze kritische kijk afsluiten met een positieve noot. Ondanks mijn tekortkomingen op het schrijfgebied, heb ik toch een voldaan gevoel over dit eindwerk. Daar mijn op maat ontworpen stappenplan voor jongeren, gedeeltelijk gaat helpen in het ontwikkelen van zelfstandigheid, vind ik dat het eindwerk een praktisch hoog niveau behaald. De doelstelling om een bruikbaar, realistisch stappenplan uit te werken is behaald.

Algemeen besluit

De doelstelling van deze bachelorproef was het nagaan wat de meest voorkomende werkpunten zijn voor NBMV omtrent de weg naar zelfstandigheid. Na een grondig onderzoek werden deze verwerkt in het huidige stappenplan dat voor iedere NBMV van toepassing kan zijn. Zo werd enerzijds nagegaan welke basisindicatoren er zijn die het proces bemoeilijken (leeftijd, cultuur,...) en anderzijds werd er rekening gehouden met de uniciteit van de NBMV. Met een literatuurstudie en een praktische uitwerking werd getracht dit concept te bespreken.

De literatuurstudie bracht een duidelijk kader van de rol van zowel de basisindicatoren als de rol van persoonlijke getinte indicatoren, op het gebied van zelfstandigheid. Daarnaast werd gekeken welke verwachtingen men heeft tegenover de NBMV. Zij moeten na het bereiken van de volwassenleeftijd zelfstandig kunnen functioneren in deze maatschappij. Deze weg naar deze zelfstandigheid werd uitvoerig besproken.

Het praktische gedeelte werd sterk beïnvloed door de theorieën/visies van de heren Hoffman en Hoffstede. De manier van denken, methodieken uitwerken en toepassen sloot aan bij mijn visie van begeleiden. Vooral specifiek naar de begeleiding van NBMV toe.

Het stappenplan is een basisuitwerking. Daar het stappenplan zich ertoe leunt om de uniekheid en persoonlijke leerpunten van de NBMV in kwestie te waarborgen, kan men het stappenplan als uitvalsbasis gebruiken en het zo toepassen hoe de situatie zich voordoet. Deze flexibiliteit is een voordeel, daar de meeste methodieken/stappenplannen theoretisch goed op papier staan, maar in praktijk zich niet goed doen uitwerken omdat er geen flexibiliteit toe leunt.

Daarnaast heeft de uitkomst van de interviews ook een zeer grote invloed gespeeld op het stappenplan en zijn uitwerking ervan. Naargelang het stappenplan in de praktijk gebruikt wordt door deze respondenten, was het een must om rekening te houden met de ervaring van deze personen.

Als conclusie kunnen we besluiten dat NBMV hetzelfde parcours afleggen naar zelfstandigheid als een doorsnee Vlaamse jongere. De basisindicatoren, zoals leeftijd, geslacht en dergelijke, die elke doorsnee jongere doorloopt, worden echter vergezeld van bijkomende indicatoren zoals cultuurdifferentiatie en bijzondere omgevingsfactoren

zoals een opvangcentrum. Deze bijkomende indicatoren vragen om een meer gestructureerde, persoonlijke begeleiding, die men vanaf nu in opvangcentrum Het Valkenhof kan aanbieden.

Het zal niet zelden een straatje zonder einde lijken, maar waar een wil is, is een weg!

Bibliografie

1. Geschreven bronnen

1.1 Boeken

BROEKAERT E, *Op weg Psychosociale en therapeutische begeleiding van niet-begeleide buitenlandse minderjarige*, Garant, 2005

HOFFSTEDE,G. *Allemaal andersdenkenden omgaan met cultuurverschillen*, business contact, 2012

DE SMET T, *Ontmoeting met het vreemde*, Garant, 2009.

EVERS J, *Kwalitatief interviewen: kunst én kunde*, p24, LEMMA, 2007

1.2 Brochures

RODE KRUIS OPVANG VLAANDEREN, *infobrochure over de opvang van asielzoekers*, 2014 (gepubliceerde brochure)

1.3 Interne documenten

STRATEGIE OPVANG ASIELZOEKERS, *Intern document*, 21 maart 2014.

RODE KRUIS, Infofiche NBMV, 25 april 2014

2. Elektronische bronnen

CGVS, Asielprocedure schema, *Internet*, 28 februari 2014 (<http://www.cgvs.be>)

AMNESTY INTERNATIONAL, *Internet*, 28 februari 2014 (<http://www.aivl.be>)

HET KRUISPUNT, *internet*, 15 maart 2014 (<http://www.kruispuntmi.be>)

HET SOCIAAL HUIS BOCHOLT, *Internet*, 14 maart 2014 (<http://sociaalhuis.bocholt.be>)

FEDASIL, *Internet*, 1 mei 2014 (www.fedasil.be)

CONVENTIE VAN GENEVE, artikel 1, *Internet*, 2 mei 2014 (www.cgvs.be)

BELGISCH STAATSBLAD, pag 24041,24042, *Internet*, 4 mei 2014 (<http://www.ejustice.just.fgov.be>)

CGVS, asielstatistieken, *Internet*, 3 mei 2014 (www.cgvs.be)

TOPOI model, *Internet*, 15 april 2014 (<http://mens-en-samenleving.nl>)

3. Mondelinge bronnen

DVZ, formeel gesprek, 24 april 2013

BASISINFORMATIE EINDWERK

VOORNAAM : Ine

NAAM: Nijssen

KLAS : 3 MAW

DEPARTEMENT : PXL Social Work

ACADEMIEJAAR : 2013-2014

TREFWOORD : Zelfstandigheid

TITEL : De weg naar zelfstandigheid van Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

SAMENVATTING :

Dit eindwerk handelt over de zelfstandigheid bij niet-begeleide minderjarige vreemdelingen.

De afgelopen weken heb ik stage gelopen in het Rode Kruis opvangcentrum Het Valkenhof. Het onderwerp van dit eindwerk is gerelateerd aan dit opvangcentrum. Stage doen binnen deze organisatie was zeer aangenaam. Daar er altijd een collegiale sfeer heerste en iedere collega mij steunde, was er de opportuniteit om mij deftig in te werken.

Het opvangcentrum vangt sinds twee jaar NBMV op. Dit project is m.a.w. nog zeer jong. Het opvangcentrum situeert zich in de tweede fase van het opvangtraject. Het is een delicate fase. Daar er pas in fase drie zelfstandigheidstraining toegepast wordt, is het toch belangrijk dat men hen voorbereidt op die volgende fase. De flinterdunne grens tussen voorbereiden en trainen geeft deze fase een (hogere) moeilijkheidsfactor.

Daar het OC geen leefgroep is, maar een collectieve structuur heeft, kan men zich in mindere mate intensief met deze jongeren bezig houden. De NBMV verblijven ongeveer 12 maanden in het opvangcentrum. In tegenstelling tot andere instellingen en fasen is dit een korte verblijfsduur. Een lange termijn begeleiding, inzake zelfstandigheid, is bijgevolg onhaalbaar.

In de maatschappij van vandaag is zelfstandig (kunnen) leven een must. Daar het voor de doorsnee Vlaamse jongeren vaak al een uitdaging is om zelfstandig te leven, is het

voor NBMV¹ een bijzonder grote uitdaging. Zij leven in een vreemde omgeving, komen in een nieuwe cultuur terecht en worden niet vergezeld van ouders.

In de asielprocedure van de NBMV is een aangepast opvangtraject van toepassing. Dit weloverwogen opvangtraject bestaat uit drie fasen : observatie fase, stabilisatie fase en begeleide autonomie fase. Opvangcentrum Het Valkenhof situeert zich in fase twee. De jongeren werken gedurende deze fase aan een stabiel(er) leven waardoor ze een deftige basis creëren waar ze nog verder op kunnen bouwen in fase drie. Op weg naar zelfstandigheid komt men ettelijke factoren tegen die dit proces compliceren. In dit eindwerk worden deze factoren besproken en behandeld.

Het proces betreffende de zelfstandigheid van NBMV impliceert een intensieve, gestructureerde en persoonlijke begeleiding. Hoe men een NBMV zo adequaat mogelijk begeleidt, vergt veel onderzoek en toewijding. Om deze begeleiding zo optimaal mogelijk te ontwikkelen, is er zowel een literatuur studie gebeurd als een kwalitatief onderzoek. Met behulp van deze literatuurstudie en het kwalitatief onderzoek is getracht antwoord te bieden op volgende onderzoeksvragen:

1. Zijn er aandachtspunten bij het begeleiden naar zelfstandigheid van NBMV?
2. In welke mate hebben de NBMV baat dat men ze begeleid naar volledige zelfstandigheid?
3. Welke methodieken zijn aangewezen bij een zelfstandigheidstraining?
4. Moet/kan er rekening gehouden met cultuur?
5. Op welke manier kan men NBMV begeleiden naar zelfstandigheid?
6. Is het organisatorisch haalbaar om de zelfstandigheid van NBMV te stimuleren/begeleiden?

De meest passende methodieken binnen dit thema worden uitvoerig besproken. Deze worden toegepast in het uitgewerkte stappenplan in het praktische gedeelte. Dankzij dit stappenplan is er een grotere kans dat men het gewenste resultaat zal behalen.

De afgelopen jaren is de toestroom van NBMV naar ons land gestegen. Deze toestroom vereist een meer gestructureerde en persoonlijke begeleiding, daar men als begeleider per persoon minder tijd kan besteden. Het stappenplan heeft hierdoor twee doelstellingen. Enerzijds zorgt het stappenplan ervoor dat men een adequate en zeer

¹ Niet-begeleide minderjarige vreemdelingen

bruikbare tool voorhanden heeft, die ervoor zorgt dat iedere NBMV zijn 'tijd' nuttig kan invullen. Anderzijds geeft het stappenplan de begeleider in kwestie de opportuniteit om via deze basis, het stappenplan zo te hanteren dat er rekening gehouden kan worden met de eigenheid van de NBMV in kwestie.

Het thema zelfstandigheid bij NBMV trok mijn aandacht. Waarom hebben deze jongeren meer moeite om zelfstandig te worden dan andere jongeren? Hoe kan men deze jongeren helpen en stimuleren om dit doel te bereiken? Welke rol kan de organisatie hierin spelen? Dit eindwerk gaf de perfecte gelegenheid om deze vragen te onderzoeken.

Ik hoop van harte dat ik, door middel van dit kleinschalig project, tegemoet ben gekomen aan de vraag naar een zo optimaal mogelijke tool/methodiek om de zelfstandigheid van de NBMV in het opvangcentrum te bevorderen.